OKRAJNA ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA GORICA

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto X. - Štev. 271 (2890) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. TRST, nedelja 14. novembra 1954 Cena 25 lir

Ne sme biti Slovenca v Trstu, ki ne bi čutil, da so nastopili taki časi, ki nujno kličejo na skupno delo na kulturnem, gospodarskem in socialnem področju.

Ob pomiritvi

Po šestih letih politike, ki je zadala najhujše udarce delavskemu gibanju in sploh resno škodovala tržaškemu demokratičnemu in protifašističnemu gibanju, bi Vidali in njegovi hoteli — danes, ko so osnove te politike pred likvidacijo, da nihče o tem ne bi govoril, da nihče o tem ne bi diskutiral.

Ko se je junija 1948 pojavila zloglasna resolucija Kominforma, ki je služila Vidaliju in njegovim, da so razbili enotnost tržaškega protifašističnega gibanja, je veljalo isto geslo: noben komunist, noben delavec nima pravice niti za minuto diskutirati o «resnicah», ki jih je razkril ta dokument. Vsak član partije, ki bi se le za trenutek obotavljal zavzeti stališče, je govoril takrat Vidali, bo imel v svojem osebnem listu zapisan neodpustljiv greh «omahovanja». Danes, ko so «resnice» in predvidevanja resolucije Kominforma na kar najbolj očiten način zanikane, bi jih bilo treba pozabiti, ne da bi o tem diskutirali in ne da bi sploh kaj mislili. Po Vidaliju in njegovih bi komunisti, delavci, delovni ljudje sploh, zagrešili najhujši greh, če bi zahtevali pravico, da se poslužujejo lastnega razuma, da primerjajo politiko kominformističnega vodstva s praktičnimi rezultati, ki jih je dosegla, da presojajo politično linijo svojih organizacij, da odkrito diskutirajo o splošnih ideoloških in političnih problemih delavskega gibanja.

Za Vidalija in za njemu podobne birokrate, male in velike, ki jih kar mrgoli v aparatu KPI, je bila resolucija Kominforma prav posvetitev tega načela, po katerem članom delavskega gibanja ni dovoljeno misliti, diskutirati, ni dovoljeno, da bi se sami učili iz teorije in prakse. Zanje je resolucija Kominforma za vse čase postavila dolžnost članov delavskega in komunističnega gibanja, da verjamejo, da je belo črno ali da je črno belo, kakor pač nanese. Zdaj se jih loteva hud strah, da bi piš svežega zraka očistil dušeče ozračje, ki so ga ustvarili, in da bi utegnili delavci, komunisti, z lastnimi rokami razbiti malike in razgnati predsodke in laži, ki so jim jih vtepali v glavo v zadnjih letih. Tu so razlogi za vznemirjenost Vidalija in njegovih v zadnjih dneh. Niti najmanj jih ne skrbi, da bi ugotovili, ali stori delavsko gibanje korak naprej ali ne z likvidacijo politike Kominforma; niti na misel jim ne pride, da bi se vprašali, katere so bile zgrešene postavke te politike in kateri so torej razlogi, ki so jo omogočili; ne skrbi jih, kakšen bo mogel in moral biti bodoči razvoj, kateri so novi elementi, ki se morajo razviti in uveljaviti v interesu mednarodnega naprednega in socialističnega gibanja. Vse to jih ne skrbi in tudi niti najmanj ne kažejo, da bi jim bilo pri srcu.

Tako krajevni kot italijanski kominformovski tisk poskuša razlagati nova dejstva na svoj način. Tako na primer daje razumeti, da je tako imenovano pomirjenje med ZSSR in Jugoslavijo nekaj povsem formalnega, ki ne popravlja in ne zanikuje ničesar iz politike iz časov Stalina in resolucije Kominforma. Po kominformovskem tisku gre za navadno taktiko, če so prenehali napadi tiska in radia vzhodnih držav, če je prenehala propaganda in delavnost skupinic jugoslovanskih emigrantov, če se obnavljajo diplomatski in gospodarski odnosi in če se pojavljajo pobude za bodoče sodelovanje na vseh področjih na osnovi enakopravnosti.

Če je res, da bistvo kominformovske politike ni bilo samo v kampanji proti jugoslovanskemu socializmu, temveč je obsegalo vso politiko sovjetske vlade pod Stalinom in vso politiko kominformističnih strank, je verjetno res, da je prav v napadih na jugoslovanski socializem in v taktiki in metodah teh napadov prišel najbolj do izraza pogubni značaj te politike za interese mednarodnega delavskega, socialističnega, naprednega gibanja. Zaradi tega je bila zloglasna resolucija Kominforma iz leta 1948 neke vrste magna charta te politike.

Pomirjenje med ZSSR in vzhodnoevropskimi deželami na eni strani in Jugoslavijo na drugi strani pomeni torej prav pogreb te magne charte z vsemi posledicami, ki iz tega izhajajo in bodo še izšle. Novi sovjetski voditelji se tega dobro zavedajo, kar dokazujejo sedanji dogodki.

Eden izmed osnovnih vzrokov za spor med Jugoslavijo in ZSSR je bila Stalinova politična koncepcija razdelitve sveta na dva bloka, ki je neposredno izhajala iz politike razdeljevanja vplivnih področij, ki jo je vodila ZSSR med drugo svetovno vojno in po njej, in iz trditve, da sta ta dva bloka blok socializma pod vodstvom Sovjetske zveze in blok kapitalistične reakcije pod vodstvom ZDA. Tako je borba med socializmom in kapitalizmom dobila videz borbe med dvema zemljepisnima deloma sveta in med dvema velesilama; tak položaj bi moral nujno pripeljati do oboroženega spopada med državami in narodi. Iz te koncepcije je izhajalo, da se morajo vse socialistične države podrediti Moskvi in da morajo vskladiti svoj razvoj in graditi socializem po tsalinskem vzorcu. Ne le to — tudi vsa delavska in demokratična napredna gibanja bi se morala podrediti politiki sovjetske vlade. Kdor ni sprejel te podreditve, se je moral po tem pojmovanju nujno podrediti tako imenovanemu imperialističnemu taboru in mu pripadati. Spominjamo se, da je bila ena izmed onih formulacij voditeljev jugoslovanskih komunistov, ki jih je Kominform najbolj napadel, ta, da je svet sicer res razdeljen na dva bloka, med sile socializma in demokracije na eni strani in sile reakcije na drugi strani, da pa ta razdelitev ni zemljepisna ločitev na Vzhod in Zahod temveč, da pomeni, da se v vseh deželah sveta vodi borba med silami socializma, demokracije in napredka in med silami konservativizma in reakcije.

Stalinska zamisel, da se poveže akcija vseh teh sil in se podredi neki državi pa naj bo to tudi Sovjetski zvezi, je bila ne le absurdna, temveč tudi reakcionarna, če ne zaradi drugega, že zato, ker je največ škodovala borbi naprednih sil za uveljavljanje. Tej zamisli je odgovarjala ona, ki je prisilila komunistične partije vseh držav, da so postale orodje teh poskusov podrejanja, kar jim je nalagalo takšno taktiko do ostalih delavskih, demokratičnih in naprednih gibanj, da jih je na eni strani same izoliralo, na drugi strani pa preprečevalo delavskemu in socialističnemu gibanju v celoti, da se uveljavi tako, kot bi omogočale njegove sile in objektivne okoliščine v tej ali oni državi.

To še ni vse. Način in metode za vsiljevanje teh pojmovanj komunističnim partijam, metode v napadih na socialistično Jugoslavijo — te metode so šle celo do zatiranja in množičnih likvidacij, do organiziranja najhujše obrekovalne kampanje, kar jih je doslej bilo v delavskem gibanju — so dokazovale, da je iz pogojev sovjetskega družbenega in političnega ustroja nastal strahovit monopol, ne le monopol nad stvarmi, temveč tudi monopol nad idejami. Pokazalo se je, da je «vodilna država» na zunaj tudi vodilna država na znotraj, v odnosih do sovjetskih državljanov in delavcev.

Razvoj jugoslovanskega socializma; decentralizacija, demokratizacija organov ljudske oblasti, izročitev tovarn in podjetij, ki so splošna družbena lastnina, v upravljanje delavcem in delovnim kolektivom, sedanja orientacija k ustvarjanju komun, v katerih se politično, družbeno in gospodarsko vodstvo prenaša od osrednjih organov države na skupnosti delavcev v občinskem okviru, vse to je živa kritika družbenega razvoja v ZSSR, zlasti v zadnjem desetletju, kjer se je vsa delavnost skoncentrirala v rokah centralistične in monopolistične države; njej se je morala podrediti tudi politična in ideološka delavnost same komunistične partije. Odnosi med Sovjetsko zvezo in vzhodnoevropskimi deželami so bili neizbežen odraz političnih, družbenih in gospodarskih notranjih odnosov v sami ZSSR.

Danes obstajajo jasni znaki, da so se tudi na teh področjih začele stvari spreminjati. Lahko bi celo rekli, da so bili že pred sedanjo fazo pomiritve med ZSSR in Jugoslavijo vidni znaki nove orientacije bodisi glede problemov, ki jih postavlja stari stalinski ustroj za notranji družbeni in gospodarski razvoj v ZSSR, bodisi glede problemov, ki so jih ustvarili stari odnosi med sovjetsko državo in vzhodnoevropskimi deželami. Skratka, gre za širok proces na vseh področjih. Danes že vemo o njem nekaj konkretnih podrobnosti, jutri bomo vedeli mnogo več.

Vidali in njegovi so zaenkrat samo nehali govoriti v svojih časopisih o titofašistih, da bi bili «v liniji» s pomiritvijo, toda preveč bi bilo pričakovati od njih, da bi kakor koli prispevali k diskusiji o teh vprašanjih, da bi poskušali dati pobudo za diskusijo med komunisti in delavci o aktualnih vprašanjih socializma in socialistične borbe. Pridobili so si naredniške šarže v povsem drugačnem delovanju, ne v takšnem, ki bi bilo konstruktivno in pozitivno.

(Iz «Progressa»)

Delegacija z min. Ricciom odpotovala v Beograd

RIM, 13. — Danes zvečer je odpotovala iz Rima italijanska gospodarska delegacija, ki se bo v Beogradu pogajala z jugoslovanskimi predstavniki za obnovitev trgovinske pogodbe z Jugoslavijo. Delegacijo vodi pooblaščeni minister za zunanje zadeve Riccio. Stara pogodba poteče konec tega leta.

Vlada ZSSR predlaga sklicanje konference o evropski varnosti

V nasprotju z dosedanjo prakso poprejšnjega posvetovanja velesil je bila sovjetska nota izročena 23 evropskim državam - Prvi zahodni komentarji: najprej bi bilo treba ratificirati pariške sporazume

MOSKVA, 13. — Sovjetska vlada je poslala danes 23 evropskim vladam note, v katerih predlaga, naj se 29. novembra v Moskvi ali Parizu skliče konferenca o evropski varnosti, na kateri bi sodelovale tudi ZDA, medtem ko bi LR Kitajska poslala svoje opazovalce.

Nota je bila izročena diplomatskim predstavnikom 23 evropskih dežel, s katerimi vzdržuje ZSSR normalne diplomatske odnose. Te države so: Francija, Anglija, Avstrija, Albanija, Belgija, Bolgarija, Madžarska, Vzhodna Nemčija, Holandska, Grčija, Danska, Islandija, Italija, Jugoslavija, Luksemburg, Norveška, Poljska, Romunija, Turčija, ČSR, Švedska, Švica in Finska. Obenem izraža nota mnenje, da bi se konference lahko udeležile tudi evropske države, s katerimi ZSSR ne vzdržuje rednih diplomatskih odnosov (Zahodna Nemčija, Španija, Portugalska in Irska), ki bi jih pa povabile vlade ZDA, Francije ali Anglije, ki imajo z njimi diplomatske odnose.

Sovjetska nota pravi, da se je vlada ZSSR posvetovala s poljsko in češkoslovaško vlado, ki sta odobrili njen predlog, in zatrjuje nato, da ne bi bilo primerno odlašati s sklicanjem konference, ker se bo v decembru v nekaterih državah začelo proučevanje ratifikacije pariških sporazumov.

23. oktobra, pravi sovjetska nota, so bili podpisani v Parizu sporazumi, ki se tičejo Zahodne Nemčije. Ti sporazumi, nadaljuje nota, kršijo mednarodne sporazume o Nemčiji in predvidevajo prerod nemškega militarizma, ustanovitev zahodnonemških oboroženih sil in vključitev Zahodne Nemčije v vojaški blok nekaterih evropskih dežel proti drugim evropskim deželam. V Zahodni Nemčiji, nadaljuje nota, se ustanavlja vojska, ki bo kmalu štela 500-520.000 mož z znatnimi oklepnimi in letalskimi silami in ki ji bodo poveljevali bivši nacistični generali, medtem ko nemški militaristi ne prikrivajo, da vidijo v nemških kontingentih, katerih ustanovitev določajo londonski in pariški sporazumi, samo izhodišče za razvoj mnogo številnejših oboroženih sil.

O pariških sporazumih pravi sovjetska nota nadalje: «Glede Zahodne Nemčije se izvaja politika, ki je neskladna tako s krepitvijo miru v Evropi kot z vprašanjem obnovitve nemške enotnosti. Na drugi strani pariški in londonski sporazumi niso v skladu s francosko-sovjetsko pogodbo o zavezništvu in medsebojni pomoči iz leta 1934, kot tudi z anglešško-sovjetsko pogodbo iz leta 1942 o povojnem sodelovanju in medsebojni pomoči; obe pogodbi predvidevata skupne ukrepe, ki naj preprečijo nevarnost novega nemškega napada».

Nadalje zatrjuje sovjetska nota, da bo ustanavljanje nasprotujočih si vojaških blokov, sestavljenih iz številnih evropskih držav, «nujno pripeljalo, kot kaže zgodovina, do poslabšanja medsebojnih odnosov in končno do vojne». Da bi se ta položaj popravil, pravi sovjetska vlada, «je potrebno ustvariti v Evropi varnostni sistem, v katerem bi bile včlanjene vse evropske države, ne glede na njihov družbeni in politični ustroj». Ustanovitev takšnega sistema kolektivne varnosti v Evropi bi ustvarila stalen temelj «mirnega sodelovanja med evropskimi državami in jamčila njihovo varnost», ker bi se vse udeležene države obvezale, da bodo z mirnimi sredstvi reševale morebitne spore, ki bi nastali med njimi; nadalje bi bila predvidena za primer nevarnosti za mir ali kršitve miru skupna akcija, tudi na vojaškem področju, proti morebitnemu napadalcu.

Nato pravi nota, da je treba konferenco o evropski varnosti sklicati nemudoma, ker se bo kmalu začelo razpravljanje o ratifikaciji pariških soprazumov. «Ta ratifikacija — zatrjuje nota — bi v znatni meri zapletla položaj v Evropi in kompromitirala obstoječe možnosti, da se rešijo nekatera še nerešena evropska vprašanja, med njimi vprašanje Nemčije».

Končno prosi sovjetska vlada države, ki jim je bila poslana nota, naj ji čimprej sporočijo, ali pristajajo na sodelovanje na konferenci o evropski varnosti. Sklicanje konference ni vezano na pristanek vseh povabljenih držav, temveč bi se je udeležile, kot pravi nota, one države, ki bi bile pripravljene sodelovati.

Besedilo note, ki omenja med drugim tudi nedavne sovjetske predloge za olajšanje rešitve nemškega vprašanja (takojšen umik okupacijskih čet, sporazum o številčnem stanju in oborožitvi policijskih sil v obeh Nemčijah), je bilo izročeno novinarjem danes popoldne med tiskovno konferenco, ki jo je sklicalo sovjetsko zunanje ministrstvo.

LONDON, 13. — V Londonu, pa tudi v ostalih zahodnih mestih zaenkrat še ni uradnih komentarjev o sovjetski noti. Izjema je edino kancler Adenauer, ki se je v nekem govoru že dotaknil najnovejšega dogodka in med drugim dejal, da bo z veseljem pozdravil sklicanje konference o evropski varnosti, če se bo to zgodilo «o pravem času». S tem je dal Adenauer razumeti, da je treba najprej ratificirati pariške sporazume.

V pomanjkanju uradnih komentarjev pooblaščenih predstavnikov Foreign Officea menijo v angleških krogih, ki so blizu vladi, da se zahodni pristanek na sovjetske predloge ne zdi verjeten, vsaj ne pred ratifikacijo pariških sporazumov in rešitvijo (dokončno ali praktično gotovo) nemškega in avstrijskega vprašanja. Sicer pa sodijo, da se bodo o noti začela posvetovanja med zavezniškimi vladami.

Po prvih komentarjih, ki jih je slišati v Washingtonu, se zdi, da bodo ZDA zavrnile današnji sovjetski predlog, ker po ameriškem mnenju ne vsebuje ničesar novega. Še prejšnjo sredo, opozarjajo v Washingtonu, je državni tajnik John Foster Dulles dejal, da bi kakršna koli konferenca služila Moskvi samo za sredstvo, da prepreči ratifikacijo pariških sporazumov. Nadalje izražajo v ameriških krogih prepričanje, da bosta Anglija in Francija tudi ob tej priložnosti podpirali stališče ZDA.

O podobnem stališču poročajo tudi iz Bruslja, Haaga in Kopenhagena, čeprav Danska sicer ni včlanjena v Zahodnoevropski zvezi. V belgijskih krogih pri tem ne izključujejo, da bi se pogajanja o sovjetskih predlogih lahko začela še pred popolno izgradnjo zahodnega obrambnega sistema.

Z Dunaja pa poročajo, da izražajo avstrijski krogi v prvih, še ne uradnih komentarjih mnenje, da ni mnogo upanja, da bi sovjetski predlog imel perspektive za pozitiven razvoj. Pri tem poudarjajo na Dunaju, da bi bilo nujno najprej rešiti avstrijsko vprašanje.

Funkcionarji francoskega zunanjega ministrstva in predsedstva vlade danes niso hoteli komentirati sovjetskih predlogov, češ da jih je treba najprej skrbno proučiti. Zvedelo se je pa, da si je Mendes-France tik pred svojim odhodom v Ameriko utrgal toliko časa, da je pregledal besedilo sovjetske note in se o njej v naglici posvetoval s svojimi svetovalci.

Mnogi pariški krogi pa izražajo mnenje, da datum objave sovjetske note ni bil izbran popolnoma brez zveze s potovanjem ministrskega predsednika Mendes-Francea v Ameriko in da je tudi sicer nota v precejšnji meri namenjena Franciji, v kateri ZSSR očitno še vedno vidi šibko točko Zahodnoevropske zveze. Vendar se ne strinjajo vsi z mnenjem, da je izključni namen sovjetske note ta, da se prepreči ratifikacija pariških sporazumov.

Sicer pa opozarjajo v Parizu na nekatere značilnosti sovjetske note, predvsem na razliko med današnjim predlogom in prejšnjimi sovjetskimi predlogi o evropskem varnostnem sistemu, ki ga je prvič omenil Molotov med berlinsko konferenco. Medtem ko je še v zadnji noti od 23. oktobra sovjetska vlada predlagala sklicanje konference štirih zunanjih ministrov, na kateri bi razpravljali o nemškem vprašanju in o sklicanju evropske varnostne konference, se danes vlada ZSSR obrača neposredno na prizadete evropske države, ne več s posredovanjem kolegija velesil.

Iz Washingtona poročajo še, da je tiskovni predstavnik Bele hiše Hagerty danes izjavil, da bo predsednik Eisenhower v ponedeljek zahteval od senatne zunanjepolitične komisije, naj brez odlašanja začne proučevati pariške in londonske sporazume in do januarja predloži senatu predlog o ratifikaciji.

V nedeljo 28. t. m. bo ustanovljena Slov. gospodarsko-kulturna zveza

Predsednik pripravljalnega odbora dr. F. Mikuletič je izjavil, da se je doslej prijavilo 28 raznih društev in ustanov, ki štejejo okoli 3000 članov

Naš urednik je obiskal predsednika pripravljalnega odbora za ustanovitev Slovenske gospodarsko-kulturne zveze dr. Fortunata Mikuletiča in mu postavil nekaj vprašanj, na katera je dr. Mikuletič rade volje odgovoril.

* * *

Splošno je znano, da se snuje Slovenska gospodarsko - kulturna zveza. Ali nam lahko, tov. dr. Mikuletič, poveste, v kakšni fazi je delo pripravljalnega odbora, ki mu načelujete?

Pripravljalno delo je tako rekoč dokončano in bo še ta mesec, če hočete točen datum, v nedeljo 28. novembra, sklican ustanovni občni zbor Zveze. Po mojem mnenju je ustanovitev Zveze nujna, vendar je treba počakati še teden ali dva, da se bo še kdo odločil in prijavil svoj vstop v Zvezo.

Koliko društev je doslej prijavilo svoj pristop k Zvezi?

Glede pobudnikov za ustanovitev Slovenske gospodarsko-kulturne zveze je bilo dovolj pisanega v dnevnem časopisju in ni treba tega ponavljati. Doslej je pristopilo k Zvezi 28 raznih kulturnih, gospodarskih in kmečkih društev ter ustanov, ki štejejo po mojem približnem računu nad 3.000 članov. Gornji številki nista točni, ker je tako stanje bilo pred štirimi dnevi in nimam še podatkov o nadaljnjih pristopih. Prepričan pa sem, da se bo število članov do občnega zbora še pomnožilo.

Na čem temelji Vaše prepričanje?

Predvsem na absolutni potrebi in splošni želji vseh tržaških Slovencev, da se združimo in skupno nastopamo vsakokrat, ko gre za koristi vseh tržaških Slovencev, ne glede na njihovo politično in ideološko usmerjenost ter gledanje na življenje. Praktično gledano pa naslanjam to svoje prepričanje na osnutek pravil Zveze, ki je že izdan in ki je zamišljen tako, da bo gotovo splošno sprejet.

Ali nam o pravilih oziroma osnutku pravil lahko kaj podrobnejšega poveste?

Seveda! Pravila vsebujejo predvsem običajne tehnične določbe. Poudarjam pa, da je med «Cilji in nameni» Zveze zabeležena tudi ta določba: «Zastopati, braniti in pospeševati skupne gospodarsko - kulturne koristi Slovencev», a med «Pravicami in dolžnostmi članov», da se «Zveza in njeni organi ne morejo vmešavati v notranje zadeve in društveno poslovanje posameznih članov». S tem je po mojem mnenju vse povedano. Vsako včlanjeno društvo ohrani svojo absolutno samostojnost in avtonomijo, lahko dela v okviru svojih pravil svobodno, kar hoče in kar ima za potrebno. Kadar pa bi šlo za take koristi in interese, ki ne zadevajo samo posameznega društva, temveč ves naš živelj, tedaj bomo imeli v Zvezi tisto ustanovo, ki bo lahko povsod in ob vsakem času nastopala v interesu skupnosti. Pravila so zasnovana tako, da posamezno včlanjeno društvo ne bo imelo drugih dolžnosti do Zveze kot to, da bo pomagalo Zvezi pri njenem delu s konkretnimi predlogi in pobudami, ki naj dovedejo do primernih nastopov ter da bo plačevalo skromno članarino, ki ne bo nikogar spravila v konkurz.

Kaže, da se nekaterim krogom dozdeva, da je delovanje Zveze zgolj na gospodarsko-kulturnem področju premalo in da bi bilo treba to enotnost in skupno delovanje razširiti tudi na politično področje. Kaj menite o tej stvari?

Seveda bi bilo idealno, če bi se to doseglo. Toda jaz nisem politik in se ne morem spuščati na to področje. Poudarjam pa, da je politika samo del narodovega izživljanja. Glavno v življenju naroda je, da dela na gospodarskem in kulturnem področju. Če tu dosežemo skupnost in enotnost, potem lahko prav po domače rečem, da smo na konju. In mislim, da bo Zveza temu kos! Kdor meni, da bo sam, mimo Zveze, kaj več dosegel, je ali naivnež ali pa razdirač.

Ali Vam je znano, da so se že pojavili nekateri izpadi odnosno kritike na račun ustanavljanja Slovenske gospodarsko-kulturne zveze?

Te kritike in izpadi kažejo na namene, ki jih je treba obžalovati, ker so razdiralnega značaja, poleg tega pa kažejo na miselnost, ki jo je treba pomilovati zaradi malenkosti in je nevredna ljudi, ki naj bodo pripadniki zrelega naroda. Mislim, da ga ni Slovenca v Trstu, ki ne bi čutil, da so nastopili taki časi, ki nujno kličejo na skupno delo na kulturnem, gospodarskem in socialnem področju. Jasno je, da je nekdo moral prevzeti iniciativo. Našemu pripravljalnemu odboru in pobudnikom je v čast, da so se kot prvi zavedli in se lotili konkretnega dela za obrambo in dosego naših skupnih pravic in koristi.

Ali ste prepričani, da bo ustanovitev Slovenske gospodarsko-kulturne zveze imela uspehe v nadaljnjem delovanju?

Popolnoma sem prepričan. Prosim, zapišite naslednje dobesedno: Duh londonskega dogovora in nameni pogodbenih strank so taki, da utegne nastopiti tu, v tem našem evropskem kotu novo zgodovinsko razdobje, ki bo lahko za vzor drugim deželam. Želja vsakega dobromislečega in poštenega Slovenca je in mora biti, da se tržaški Slovenci pokažemo zrele in vredne teh novih časov.

VAŽEN ČLANEK „BORBE" O SOŽITJU

Ali za sožitje v življenju ali pa za sožitje v smrti

V današnjih pogojih, v katerih bi oborožen spopad ogrožal obstoj človeštva, je pojem „koeksistenca" istoveten s pojmom „eksistenca"

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 13. — Današnja «Borba» posveča uvodnik vprašanju sožitja med narodi pod naslovom «Enotnost sveta». List ugotavlja, da je popolnoma napačno mišljenje, da je sožitje začasno premirje med dvema nasprotujočima si svetoma. Današnji svet, ugotavlja list, sploh ni razdeljen na dva nasprotujoča si dela glede razvoja. Negativno in nevarno je mnenje, po katerem bi tako imenovani socialistični tabor drugemu vsiljeval svojo ureditev, in po katerem naj bi protikomunistični svet uničil komunistični svet. Pod plaščem takih ideologij se pogosto skrivajo ekspanzionistične in imperialistične tendence, poudarja «Borba».

Vsa dosedanja praksa prepričljivo dokazuje, da miru v svetu ne ogražajo razlike v družbeni obliki, temveč ekspanzionizem in imperializem. Sožitje med državami z različno družbeno ureditvijo je pogoj za obstoj in nadaljnji razvoj človeštva. V današnjih pogojih v katerih bi oborožen spopad pripeljal do popolnega propada in ogrozil obstoj človeštva, je pojem «koeksistenca» istoveten s pojmom «eksistenca», kot je to nedavno izjavil predsednik republike, ko je ugotovil, da stoji svet pred alternativo, da se odloči ali za sožitje v življenju ali pa za sožitje v smrti.

«Družbeni razvoj ni omejen samo na del sveta, temveč napreduje v svoji celoti. Danes ni mogoče govoriti o «čisti» kapitalistični družbi, ker se tudi v kapitalističnih državah, nekje v večji, nekje v manjši meri nekje hitreje, nekje počasneje, pojavljajo in razvijajo socialistični elementi. Osnovno obeležje sodobnega sveta je prehod od kapitalizma k socializmu. Ta proces, se razvija povsod tako, da lahko govorimo samo o različnih stopnjah tega univerzalnega svetovnega razvoja».

«Jugoslavija, ki se z vsemi silami zavzema za ohranitev miru, je prepričana ne samo, da je možno sožitje med državami z različno družbeno ureditvijo, temveč da je možna tudi pot, ki postopoma vodi k univerzalni ureditvi človeštva. To prepričanje, poudarja «Borba», temelji na dejstvu, da sveta glede družbenega in gospodarskega razvoja ne loči kitajski zid. Splošni razvoj človeštva vodi k zmanjšanju, k razbijanju in k postopnemu odstranjevanju umetnih pregrad. Zato so vsi, ki se zavzemajo za napredek, dolžni, da ga vsestransko podpirajo. Jugoslavija je vedno delala v tej smeri. Njena politika je bila vedno usmerjena k ustvarjanju novih odnosov v svetu.

«To je politika prijateljskega sodelovanja med narodi in vsemi državami, ki se drže osnovnih načel demokracije v mednarodnih odnosih. To je dosledna politika pobijanja vsakega ekspanzionizma in politika tesnega sodelovanja med vsemi državami, ki so proti napadalnim tendencam politika krepitve svetovne varnosti s pomočjo Združenih narodov. To je pot, ki vodi k zbližanju in združitvi človeštva», poudarja ob zaključku «Borba». B. B.

Mendès-France odpotoval v ZDA

PARIZ, 13. — Mendes-France je nocoj ob 22.15 odpotoval z letalom v Kanado in ZDA. Razen njegove žene ga spremljajo še šef kabineta in posebni svetovalec George Boris, namestnik šefa kabineta Jean Marie Soutou, šef kabineta v zunanjem ministrstvu Claude Cheysson, tehnični svetovalec Philippe De Seynes in namestnik načelnika tiskovnega urada v zunanjem ministrstvu Jean Pierre Bernard.

Jutri bo Mendes-France prispel v Quebec, od koder bo v torek odpotoval v Montreal. Od tu bo odpotoval v Ottawo, kjer se bo razgovarjal s kanadskim ministrskim predsednikom St. Laurentom. Zvečer pa bo odpotoval v Washington, kjer bo imel naslednjega dne razgovore z Eisenhowerjem in Dullesom. Z državnim tajnikom Dullesom se bo razgovarjal tudi dan pozneje, ko bo imel tudi govor v časnikarskem klubu. 20. novembra bo iz New Yorka odpotoval v domovino.

V francoskih političnih krogih z zadovoljstvom poudarjajo važnost, ki se v ZDA pripisuje potovanju Mendes-Francea. Popoldanske izdaje pariških listov poudarjajo zanimanje, ki ga ameriško javno mnenje kaže do predsednika francoske vlade, ki je v treh mesecih uspel rešiti celo vrsto vprašanj, ki so do sedaj veljala za nerešljiva.

Pred svojim odhodom je Mendes-France imel po radiu običajni sobotni govor, v katerem je omenil ponudbo socialistom za sodelovanje v vladi in pripomnil, da bi morala dosedanja akcija vlade biti zanje zadostno jamstvo. Govoril je nato o poljedelskih vprašanjih, o koordinaciji cestnih in železniških prevozov in je zatem pozval vse Francoze, naj se zavedajo resne nevarnosti zaradi širjenja alkoholizma. Prihodnji govor po radiu bo Mendes-France imel 27. novembra, ko se bo vrnil iz ZDA.

Sestanek Vukmanović-Dulles

V sredo se bo S. Vukmanovič sestal s predsednikom Eisenhowerjem

WASHINGTON, 13. — V Washingtonu se nadaljujejo jugoslovansko-ameriški gospodarski razgovori, ki so se začeli včeraj s sestankom podpredsednika zveznega izvršnega sveta Svetozara Vukmanovića z ameriškim zunanjim ministrom Dullesom. Prvi delovni sestanek je bil posvečen razgovorom o razvoju jugoslovanskega gospodarstva in vprašanjem, ki so nastala zaradi stalnega vzpona gospodarstva Jugoslavije. Govorila sta tudi o poglabljanju gospodarskega sodelovanja med ZDA in Jugoslavijo.

Ameriški diplomatski krogi s pozornostjo zasledujejo te razgovore, ker se bo vodja jugoslovanske delegacije še dvakrat sestal z Dullesom v sredo pa ga bo sprejel predsednik Eisenhower. Po končanih razgovorih se bodo člani jugoslovanske delegacije zadržali v ZDA še dva dni in obiskali nekatere gospodarske ustanove. 22. t. m. se bo delegacija vrnila skozi London v domovino.

———

BEOGRAD, 13. — Predsednik republike maršal Tito je dal pristanek za imenovanje novega poljskega veleposlanika v Beogradu Henryka Grochulskega.

Izid volitev v Novi Zelandiji

WELLINGTON, 13. — «Narodna stranka», ki ji predseduje vladni predsednik Sydney Holland, je zmagala pri današnjih splošnih volitvah v Novi Zelandiji, toda z manjšo večino nad laburistično stranko kakor pri prejšnjih volitvah. Narodna stranka je dobila 43 poslanskih mest, laburistična pa 37. V prejšnji zbornici je narodna stranka imela 50 poslancev, laburistične pa 30.

Nehru povabljen v Moskvo

Na tiskovni konferenci je Nehru poudaril neodvisno politiko Indije - Po njegovem mnenju potrebuje Kitajska 15-20 let miru, da postavi temelje socialistične države

NOVI DELHI, 13. — Indijski ministrski predsednik Nehru je danes imel tiskovno konferenco, ki je bila v glavnem posvečena njegovemu potovanju v Indijo in Indokino. Ob tej priliki je tudi sporočil, da je dobil od sovjetske vlade pred svojim odhodom v Peking uradno vabilo, naj obišče Moskvo. Dodal je, da sedaj ne more določiti dneva tega potovanja in je še povedal, da bo konec decembra odšel v Djakarto, kjer se bo udeležil konference držav skupine Colombo.

Nehru je na svoji konferenci poudaril željo Kitajske do miru in je med drugim izjavil: «Prepričan sem, da Kitajska zelo želi mir v svojem lastnem interesu. Kitajska potrebuje 15 ali 20 let miru da postavi temelje socialistične države.» Izjavil je nato, da želi pekinška vlada diplomatske odnose z vsemi državami, vštevši tiste, ki so bile njene nasprotnice, in je dodal, da med svojim bivanjem v Pekingu ni zahteval od kitajske vlade nobenega jamstva ali zagotovila proti morebitni kitajski ekspanziji. «Vendar pa, je dodal Nehru, se kitajska vlada ne želi vmešavati v notranje zadeve drugih držav in ta namen je izražen v petih načelih, ki sestavljajo uvod kitajsko-indijske pogodbe o Tibetu.

Zatem je Nehru izjavil, da se Indija ne želi vzporejati z nobeno drugo državo, poudaril pa je enakost vprašanj, ki jih imata Indija in Kitajska, ter je dodal, da ima Indija še poseben interes glede načina, kako so bila ta vprašanja rešena na Kitajskem.

Dalje je Nehru izjavil, da v Pekingu ni obljubil, da bo posredoval pri Veliki Britaniji za morebiten povratek Hong Konga Kitajski. Kar se tiče Formoze, je izjavil, da je vzel na znanje kitajsko stališče, ne da bi razpravljal o tem vprašanju.

Glede sovjetskega vpliva na Kitajsko je Nehru izjavil, da Kitajska znatno računa na sovjetsko tehnično pomoč, da pa se sovjetski tehniki, potem ko izučijo kitajske tehnike, vrnejo domov.

Glede svojega potovanja po Indokini je Nehru izjavil, da je položaj v treh pridruženih državah znatno različen, da pa v teh državah vsi želijo iskreno izvajanje ženevskih sporazumov. Po njegovem mnenju so ti sporazumi znatno prispevali k pomiritvi v svetu, ker so pokazali, da se «vsa vprašanja lahko rešijo z mirnimi sredstvi».

Nehru je še dodal, da so v Kambodži vsa vprašanja praktično že rešena in da je mednarodna komisija skoraj končala svoje delo. Nevtralne komisije, ustanovljene v pridruženih državah delujejo v redu in v polnem soglasju.

A. Cucchi: „Vračam se z najboljšimi vtisi"

Cucchi je na včerajšnji tiskovni konferenci v Ljubljani izjavil, da so delavski sveti najboljša pot za uresničenje socializma

LJUBLJANA, 13. — Zastopnik zveze italijanskih neodvisnih socialistov Aldo Cucchi, ki je že več dni na obisku v Jugoslaviji, je imel danes dopoldne v Ljubljani tiskovno konferenco o svojih vtisih z obiska v številnih krajih in tovarnah v Sloveniji in na Reki. Dejal je, da je v Jugoslavijo prišel prav s tem namenom, da spozna jugoslovansko stvarnost in predvsem, da spozna vrednost delavskega upravljanja podjetij. Vse, kar je videl, je napravilo nanj najboljši vtis.

«Delavski sveti so najboljša pot za uresničenje socializma», je poudaril Cucchi. Dejal je tudi, da je na Reki ugotovil, da uživajo Italijani v Jugoslaviji prav enake pravice na vseh področjih udejstvovanja, kot ostali narodi, ki živijo v Jugoslaviji.

Cucchi se vrne jutri v Italijo. Novinarjem je izjavil, da se vrača z najboljšimi vtisi.

Približevanje stališč o atomski sili

NEW YORK, 13. — Jugoslovanski predstavnik v političnem odboru glavne skupščine OZN dr. Jože Brilej je včeraj v političnem odboru OZN pozdravil dejstvo, da združeni narodi proučujejo vprašanje uporabe atomske energije v miroljubne namene. Pripomnil je, da je Jugoslavija takoj v začetku podprla Eisenhowerjevo zamisel o postavitvi atomske energije pod mednarodno nadzorstvo. Prav tako je pozdravila zamisel o skupni konferenci znanstvenikov.

Sovjetski delegat Višinski pa je izjavil, da je potrebno prepovedati atomsko orožje, zato da se omogoči popoln razvoj miroljubne uporabe atomske sile. Dodal pa je, da Sovjetska zveza ne postavlja te prepovedi kot pogoj «sine qua non» za nadaljevanje pogajanj ali pa za njeno sodelovanje v ustanovi za atomsko silo. Izjavil je nato, da je potrebno spremeniti resolucijo sedmih držav, ki po njegovem prejudicira vezi, ki naj se upostavijo med OZN in mednarodno atomsko ustanovo, ter je poudaril, da bi se morali o tem pogajati, zato da se določi povezava med ustanovo in Varnostnim svetom.

Višinski je izjavil, da je prepričan, da bo mogoče spremeniti resolucijo sedmih držav, tako da se zajamči njena odobritev in soglasnost pri glasovanju. V ta namen je svetoval enaka posvetovanja, kakršna so bila tista, ki so omogočila soglasnost glede resolucije o razorožitvi.

Ameriški delegat Cabot Lodge ni izključil možnosti vezi med Varnostnim svetom in mednarodno atomsko ustanovo ter je izrekel upanje, da govor Višinskega izraža željo Sovjetske zveze po sodelovanju s to ustanovo.

Potem ko je z zadoščenjem sprejel na znanje pripombe Cabota Lodgea, je Višinski sporočil, da bo predlagal spremembe k resoluciji sedmih držav, ki se nanašajo na njegove ugovore.

Zaključen kongres avstrijskih socialistov

DUNAJ, 13. — Kongres avstrijske socialistične stranke je danes zaključil svoje delo in odobril več resolucij. V glavni resoluciji se poudarja, da bodo avstrijski socialisti pristali na državno pogodbo, samo če bo ta vzpostavila popolno politično in gospodarsko neodvisnost Avstrije in zajamčila takojšnji ter popoln umik vseh zasedbenih čet.

TRŽAŠKI DNEVNIK

SPOMINSKI DNEVI

Na današnji dan se je leta 1838 rodil August Šenoa, hrvatski pisatelj.

Danes, NEDELJA 14. novembra Serapion, Borislava
Sonce vzide ob 7.02 in zatone ob 16.36. Dolžina dneva 9.34. Luna vzide ob 20.26 in zatone ob 11.12.
Jutri, PONEDELJEK 15. nov. Leopold, Volčica

IZ BILTENA TRGOVSKE ZBORNICE ZA SEPTEMBER

Občutno zmanjšanje prodaj na drobno ob zvišanju teoretičnih življenjskih stroškov

V septembru je porasla potrošnje tobaka, ker je prišlo več turistov iz Italije - Padec potrošnje mesa

Gospodarski položaj Trsta je bil tudi v septembru precej slab, kar podrobno prikazujejo uradni podatki in ugotovitve Tržaške trgovske industrijske in kmetijske zbornice. Združenje trgovcev na drobno sporoča, da so tudi v septembru zaznamovali zelo občutno zmanjšanje prodaj. Kljub ugodni sezoni niso prodali več niti gotovih oblek in čevljev in so samo prodali nekaj več papirja, zvezkov in podobnega blaga, ker so se pričele šole. Kupovalci so še vedno zelo oprezni in redko kupujejo izven normalnih nujnih potreb. Zelo številne razprodaje ob koncu sezone so imele le malo uspeha, zaradi česar so se zaloge povečale in se je obtok blaga znižal.

Cene na veliko so ostale neizpremenjene za maslo, meso in svinje kot tudi za živo in zaklano živino, jajca pa beležijo rahel dvig cen. Teoretični stroški za življenje so kljub trdnim cenam na veliko zabeležili dokaj občuten porast za 0,9 odst. v primerjavi z avgustom.

Tržačani so v septembru 1954 pokadili 52.978 kg tobaka, kar predstavlja porast za 8,46 odst. v odnosu do istega mesece 1953 leta. Od januarja do septembra pa so v Trstu prodali 449.446 kg tobaka, kar je za 0,40 odst. manj kot v istem obdobju preteklega leta. Ti podatki govore, da se je na splošno uporaba tobaka znižala, in sicer predvsem zaradi znižanja kupne moči prebivalstva, da pa se je hkrati povečal obseg prodaj tobaka italijanskim turistom, saj so cene cigaret in drugih tobačnih izdelkov v Trstu znatno nižje kot v Italiji. V zadnjih mesecih pa se je zaradi političnih dogodkov močno povečal dotok italijanskih turistov. V septembru so tako zabeležili 25.744 nočnin italijanskih obiskovalcev, kar je za 19,89 odst. več kot v istem mesecu preteklega leta.

Mesa pa so porabili v Trstu 8.491 stotov, kar je za skoro 6 odstotkov manj kot v septembru 1953. Skupna uporaba mesa je znašala v prvih devetih mesecih tekočega leta nekaj čez 81 tisoč stotov, kar je za približno en odstotek manj kot v istem obdobju preteklega leta.

Tudi rib so prodali v Trstu manj zaradi izredno neugodnih klimatskih razmer, tako da so zabeležili občutno znižanje potrošnje v primerjavi s septembrom 1953 kot tudi z avgustom tekočega leta.

Stanje kreditov in tekočih računov v tržaških kreditnih ustanovah je bilo v obravnavanem mesecu normalno in niso zabeležili omembe vrednih sprememb. Nekoliko se je zboljšal položaj tržaške zastavljalnice in so zabeležili znižanje za 0,7 odst. števila in za 0,5 odst. vrednosti zastavljenih predmetov.

Kredit pri poštnih hranilnicah je znašal 31. avgusta 716 milijonov lir in je padel ob koncu obravnavanega meseca na 715 milijonov lir. Nekoliko se je dvignil obseg vrednosti poštnih vrednostnih papirjev, ki je znašal ob koncu septembra 3.776 milijonov lir.

V obravnavanem mesecu so zabeležili sledeča važnejša posojila: 19 milijonov je posodila neka banka zasebni družbi, 18 milijonov so znašala posojila, sklenjena med privatnimi osebami, dve posojili za 26 milijonov je dodelila ZVU, 25 operacij v vrednosti več kot 56 milijonov lir pa so napravili v zvezi z načrtom Aldisio.

V septembru so pobrali davka na poslovni promet v vrednosti 645 milijonov lir, kar je za približno 20 milijonov lir manj kot v istem mesecu preteklega leta. Od januarja do septembra je znašal dohodek omenjenega davka 5,836 milijonov lir, medtem ko je v istem obdobju 1953 znašal 5,851 milijonov lir.

Meničnih protestov so zabeležili 1842 v vrednosti nad 50 milijonov lir. Stanje se je torej izboljšalo, saj se je znižalo za 8,6 odst. število meničnih protestov in za 10,5 odst. njih skupna vrednost.

Zaposlenih je bilo po podatkih urada za delo 87.453 oseb, kar je za 1,29 odst. manj kot v istem mesecu preteklega leta. V stavkah je sodelovalo 2,562 delavcev industrije, kar je privedlo do izgube 22.280 delovnih ur.

Romita odpotoval

Minister za javna dela Romita, ki je v petek dal tehničnim organom glavna navodila za izvedbo izrednega načrta o pomoči Trstu, je včeraj odpotoval v Milan.

Na Proseku martinovanje na Kontovelu «Veriga»

Na Proseku bo danes «ponovitev» martinovanja. Prosečani namreč upoštevajo, da je bilo na dan sv. Martina slabo vreme in se zaradi tega številni in vsakoletni obiskovalci tradicionalnega sejma niso mogli udeležiti. Kdor bo danes prišel na Prosek, temu bodo postregli z vsemi dobrotami, ki jih nudijo priznane proseške gostilne. Kar se pa vinske kapljice tiče, ta ne potrebuje posebne hvale: V gostilnah in v osmicah jo možje že nekaj dni pridno pokušajo, pa še domov nesejo kakšno steklenico, da potolažijo ženo in dobijo odpustek.. sv. Martina.

Omenimo naj še, da bo popoldne ob 16.30 v dvorani na Kontovelu nastopila dramska družina iz Zgonika s Finžgarjevo «Verigo». Ljubitelji odrske umetnosti bodo prav gotovo napolnili dvorano, in ne bo jim žal, kajti že na prvi predstavi v Zgoniku so igralci pokazali, da jim je igra «zlezla v meso in kri».

NAČRTI ZA ZGRADITEV ELEKTRARNE PRI OSPU ZANIMAJO TUDI TRST

Za cenejšo dobavo vode Trstu naj se upoštevajo jugoslovanski načrti

Ko ob notranjska Reka zadostila potrebam elektrarne pri Ospu, se bo neizkoriščena izlivala v Miljski zaliv - Vodovod iz Ospa bi bil neprimerno cenejši kot oni iz Pierisa

V našem listu smo že pred dvema tednoma objavili vest, da je med načrti, ki jih izdelujejo posebne komisije pri izvršnem svetu LRS za potrebe koprskega okraja, tudi načrt velike hidrocentrale pri Ospu. Elektrarna bi iskoriščala vodo notranjske Reke, ki bi jo zajezili pri Vremah, preden se izgubi v Škocijansko jamo. Od jeza bi bila voda speljana po 18 km dolgem rovu s padcem 370 metrov do strojnice pri vasi Osp, od koder bi se spuščala v Rižano ali pa v Miljski zaliv.

To vest je te dni objavil tudi Alessijev «Il Piccolo». Toda omenjeni list ne objavlja vesti kot pozitivno, ki mora zanimati tudi Trst zaradi dobave električnega toka in

Lahko rečejo, kar hočejo...

...lahko delajo, kar hočejo: nalivnega peresa BERNUM ne zna nihče posnemati. BERNUM je izredno nalivno pero za vse sloje. 35% popusta delavcem in uradnikom. Cena 1.000 lir z jamstvom pri PAPIRNICI IN TISKARNI

U. Bernardi, Trst, Ul. Mazzini 44

še posebno glede dobave pitne vode mestu, ki sedaj primanjkuje. Ne. List izraža «zaskrbljenost», da bo prva posledica zajezitve notranjske Reke pri Vremah in preusmeritev vode proti Ospu ta, da bo zmanjkala voda reki Timavu, kjer je pri Štivanu postavljen sedanji največji tržaški vodovod. Pomanjkanje vode Timava, ugotavlja list, bo nujno vplivalo na vir vode štivanskega vodovoda.

Nato poudarja, da je danes še bolj nujno pospešiti izvedbo načrta za gradnjo novega vodovoda. Komisija, ki proučuje dosedanje načrte, bo morala po mnenju tega lista upoštevati tudi gornji jugoslovanski načrt in je prav zato nujno, da se vprašanje vodovoda reši čimprej.

Znano je, da je bila pri tržaškem županstvu ustanovljena posebna komisija, ki proučuje dva načrta za gradnjo novega vodovoda za Trst. Prvi načrt ki je bil v glavnih potezah tudi že sprejet od komisije, predvideva gradnjo novega vodovoda v bližini Pierisa. Pri Pierisu naj bi črpali podzemske izvire pitne vode in nato zgradili dolg podzemski vodovod do Trsta. Drugi načrt pa predvideva pojačenje sedanjega vodovoda pri Štivanu. Po vseh dosedanjih diskusijah so prišli do zaključka, da je najboljši načrt za črpanje vode pri Pierisu, čeprav je ta nekoliko dražji od štivanskega. Toda stroški za prvi ali drugi načrt znašajo okrog 4 milijarde lir. Te stroške si tržaška občina zaradi svojega stalnega deficitnega proračuna ne more privoščiti. Zato bo morala, če bo hotela zgraditi nov vodovod, ki je za mesto in njeno industrijo nujen, najeti posojilo.

Z novim načrtom gradnje hodrocentrale pri Ospu pa se nudi Trstu nov vir dobave pitne vode Voda, ki bo od Vrem do Ospa speljana po dolgem podzemskem rovu, se bo nato stekala v Koprski ali Miljski zaliv. To se pravi, da voda ne bo več izkoriščana ko bo šla skozi turbine elektrarne. Po že izdelanih načrtih, bi se dala ta voda izkoristiti za tržaški vodovod. Če pogledamo, kje je Osp in kje Pieris, bomo takoj ugotovili, da je Osp v bližnji tržaški okolici, medtem ko je furlansko naselje okrog 40 km daleč od mesta. Jasno je, da možnost izkoriščanja vode elektrarne pri Ospu za tržaški vodovod ni tako enostavna stvar in je povezana s tehničnimi in drugimi vprašanji, ki jih mi gotovo ne moremo reševati. Toda dejstvo je, da bo z izvedbo načrta gradnje hidrocentrale pri Ospu, prišla velika količina vode v najbližnjo okolico Trsta. To dejstvo bi moralo spodbuditi tržaške upravitelje, da bi začeli misliti kako bi se dala izkoristiti.

Stroški za gradnjo novega vodovoda iz Furlanije so tako visoki, da bi morali pristojni uradi tržaške občine in italijanske vlade temeljito razmišljati o novi možnosti, ki se nudi Trstu, da dobi pitno vodo mnogo ceneje. Zato se še bolj čudimo pisanju «Il Piccola», ki teh pozitivnih možnosti niti ne omenja, medtem ko se je takoj zavzel za čim hitrejšo gradnjo novega vodovoda iz Furlanije, češ da bo nova centrala pri Ospu odvzela vodo sedanjemu vodovodu pri Štivanu.

IZPRED SODIŠČA

Po medsebojnih obdolžitvah oba motociklista oproščena

Spreten goljuf obsojen v odsotnosti na 2 leti in 4 mesece zapora

Oktobra lani sta po cesti Ricmanje - Boljunec drvela dve motorja, in sicer znamke «Puch», na katerem sta sedela 28-letni Silvan Stančič od Sv. M.M. Sp. in njegov prijatelj 22-letni Giordano Fontanot iz Boljunca, ter drugi znamke «Rumi», katerega je vozil 18-letni Maksimiljan Cenda prav tako od Sv. M.M. Sp., poleg njega pa je sedel Renato Babič od Domja.

Naenkrat pa sta vozili trčili drugo v drugega in trenutek zatem je Fontanot že ležal hudo ranjen na tleh. Odpeljali so ga takoj v bolnišnico, kjer so ga zaradi hudega zloma noge pridržali na ortopedskem oddelku, kjer je ostal nekaj mesecev.

Policija je takoj po obvestilu uvedla preiskavo, vendar ni bilo mogoče ugotoviti vzroka nesreče niti kdo je zakrivil trčenje. Tudi izjave motociklistov so si nasprotovale, kajti Stančič je pojasnil, da ga je hotel Cenda med vožnjo prehiteti, pri čemer ga je oplazil, kar je zadostovalo, da je izgubil oblast nad vozilom, z njim trčil v obcestni kamen ter se zvrnil po pobočju. Cenda pa je trdil ravno nasprotno, to je, da ga je Stančič hotel prehiteti in sicer z desne strani. Slednji je tudi odločno zanikal Stančičevo izjavo, da sta trčila s krmili. Dejstvo pa je, da je Stančičev motor utrpel precejšnjo škodo, medtem ko je bil motor znamke «Rumi» popolnoma nepoškodovan.

Ker ni bilo mogoče ugotoviti krivca so oba motociklista ki sta brez dvoma neprevidno vozila obtožili povzročitve telesnih poškodb in ju prijavili sodišču kjer so Stančiča oprostili s formulo da ni izvršil dejanja, medtem ko so Cendo oprostili zaradi mladoletnosti.

Sodnik — Lugnani, zapisn. — Scelzo, obramba — odv. Padovani in Polonio.

* * *

Po dolgem času se je policiji posrečilo identificirati nevarnega goljufa, ki je v raznih italijanskih mestih in tudi v Trstu kupoval na desno in na levo ter plačeval z ukradenimi in nepokritimi čeki, pri čemer so mu trgovci celo izplačevali razliko v gotovini.

Septembra 1951 leta se je oglasil v trgovini Godina v Ul. Oriani 43-letni Antonio Gardelin, brez stalnega bivališča, ter si kupil 32.000 lir vredni dežni plašč. Plašč je plačal s 100.000-lirskim čekom in zahteval ter tudi dobil ostanek v gotovini. Na enak način, samo s 50.000-lirskim čekom, pa je možak, ki se je izdajal za Antonija Vianella, kupil pri zlatarju Petraccu 34.000 lir vredno zlato zapestnico.

Mož je seveda takoj nato izginil brez sledu, vendar so zadnje čase izvedeli iz Rima, da je hotel enako ravnati v Rimu, kar pa se mu ni posrečilo, ker so ga pravočasno spravili na varno. Kakor se je izvedelo, je bil možakar že obsojen pred beneškim sodiščem. Za dejanja, izvršena v Italiji.

Ker je Gardelin, ki se je izdajal za trgovca in je bil že neštetokrat kaznovan že v zaporu, so ga na našem sodišču obsodili v odsotnosti na 2 leti in 4 mesece zapora ter na 12.000 lir globe.

Preds. — Gnezda, tož. — De Franco, zapisn. — Maliacca, obramba — odv. Palovani.

Novi odpusti

V podjetju «Pastificio Triestino» so napovedali odpust nadaljnjih šest delavcev, potem ko so nedavno od tega odpustili štiri delavke. Sindikati so se seveda tem odpustom uprli in zahtevali od Zveze industrijcev, da skliče sestanek predstavnikov dela in delodajalcev, na katerem se bodo o stvari pogajali.

Obvestilo iz Miljskih hribov izseljenim lastnikom hiš

Ugotovljeno je, da so mnoge osebe, ki so se izselile iz novo priključenega ozemlja odnesle s seboj ključe svojih stanovanjskih hiš in drugih poslopij, ki so ostala zaklenjena in nedostopna. Iz varnostnih in higienskih razlogov pa je nujno potrebno pregledati tudi te zgradbe. Zato pozivamo vse posestnike in uživalce teh poslopij, da do sobote 20. novembra izročijo ključe v pisarni občinskega sveta Koper-okolica, ki je v zadružnem domu v Škofijah. Pisarna je odprta vsak dan od 8. do 11. ure. Poslopja, za katera ključi do navedenega dne ne bodo izročeni, bo uradna komisija kljub temu odprla in pregledala.

Slikar Giorgio Grai v galeriji Rossoni

Jutri ob 18. uri bo v umetnostni galeriji Rossoni na Korzu št. 9 odprtje razstave slikarja in kiparja Giorgia Graia. Po 30 letih odsotnosti iz Trsta, njegovega rojstnega mesta, razstavlja umetnik prvič važno zbirko del, ki vsebuje portrete, kompozicije, pejsaže, tihožitja in kipe. Razstava je pravi prerez dela tega umetnika.

Pri trčenju vlaka ranjenih 6 oseb

20 minut pred 16. uro so z rešilnim avtom pripeljali v bolnišnico 41-letnega Renata Bisianija iz Ul. Cisternone, 26-letno Lidio Felcaro iz S. Giovanni del Natisone, 41-letno Angelo Petkovič vd. Coceani iz Sesljana in 55-letnega Teofila Mikuža iz Ul. Virgilo. Prvega so morali zaradi ran pridržati s prognozo okrevanja v 10 ali 12 dneh na II. kirurškem, druga pa s prognozo okrevanja v 4 ali 6 dneh na opazovalnem oddelku, medtem ko so Petkovičevo, ki so ji ugotovili verjetni zlom zapestja odslovili s priporočilom 10 do 30- dnevnega počitka. Vsi so postali žrtve trčenja vlaka na kolodvoru ob 15.20.

Društvo slovenskih srednješolcev vabi na plesno čajanko, ki bo **danes 14. t. m.** v Ul. R. Manna št. 29 s pričetkom ob 17. uri. Igra jazz orkester. Uro pred pričetkom plesna vaja.

ZLAGANA VSEBINA ANONIMNEGA PISMA

Drago plačana maščevalnost

Da bi očrnil soseda, je poslal policiji pismo, seda pa se bo moral zagovarjati zaradi klevetanja

Sredi oktobra lani je na policijsko poveljstvo prispelo anonimno pismo, s katerim je neznanec vabil „poveljstvo„ da bi se izvršila preiskava v stanovanju 43-letnega Marija Vitaleja iz Stare istrske ceste, češ da se možakar ukvarja s tihotapstvom cigaretnih vžigalnikov in mamil. Poveljstvo letečega oddelka je takoj prosilo sodno oblast za dovoljenje za hišno preiskavo v stanovanju prijavljenega Vitaleja, kar je tudi dobilo. Preiskava, ki je bila izredno natančna, pa je bila negativna. Šele tedaj so preiskovalni organi, ki so dobili informacije, da ni možakar z ničemer tihotapil, uvideli, da je pismo napisala kaka oseba, ki se je hotela s tem maščevati nad Vitalejem. V ta namen so prosili moža, da bi sestavil seznam oseb, s katerimi se je v zadnjem času sprl in ko so imeli imena v rokah, so agenti na podlagi podpisov na duplikatu osebnih izkaznic, ki so v policijskih arhivih, začeli pregledovati pisavo v anonimnem pismu. Po kratkem trudu se je agentom zdelo, da je podpis na izkaznici 19-letnega Luciana Orlanda, ki stanuje nasproti Vitaleju v isti hiši zelo podoben pisavi v pismu, zaradi česar so mladeniča aretirali. Slednji je seveda vse priznal in pojasnil, da se je s tem hotel maščevati zaradi obsodbe izrečene s strani kazenskega sodišča proti njemu. Obtožili so ga nenravnih dejanj z mladoletno hčerko Vitalejeve sostanovalke in ga zaradi tega tudi strogo kaznovali. Ker je Orlando proti obsodbi vložil priziv, je bil po razpravi izpuščen na začasno svobodo, vendar je sedaj ponovno končal v zaporu in se bo moral kmalu zagovarjati tudi zaradi klevetanja.

Huda prometna nesreča

Medtem ko se je 55-letni uradnik Ferruccio Tommasini iz Ul. F. Venezian vozil včeraj opoldne s svojim motornim kolesom po Nabrežju III. novembra, se je v višini stavbe družbe «Adriatica» z vso silo zaletel vanj s svojim poltovornikom 20-letni Ignazio Pansini iz Ul. Lazzaretto vecchio, ki je tedaj vozil v isti smeri kot Tommasini. Moža je sunek vrgel s sedeža visoko v zrak, nakar je po nekaj metrih leta priletel na trdi tlak, kjer je negibno obležal.

Z rešilnim avtom so Tommasinija naglo odpeljali v bolnišnico, kjer so ga morali zaradi zloma gležnja in prebitja lobanje ter hudega omotičnega stanja pridržati na ortopedskem oddelku. Njegovo stanje je zelo resno, zaradi česar so si zdravniki prdržali prognozo.

O LOJALNOSTI IN MORALI

Dr. J. Agneletto nam je poslal sledeče pismo:

«Z ozirom na članek «Lojalnost...», ki je bil objavljen v «Prim. Dnevniku» 11. t. m. Vas pozivam, da glasom čl. 8 ukaza st. 270 ZVU objavite v prihodnji številki «Primorskega Dnevnika» na istem mestu sledeči

POPRAVEK:

1) Ni res, da sem prekršil prvi sklep o enotnem nastopu predstavnikov vseh slovenskih županov in občinskih svetovalcev, ker sva bila z Dr. Simčičem sprejeta pri generalnem komisarju Dr. Palamari izrečno kot predstavnika dveh političnih strank, Slovenske Demokratske zveze oziroma Slovenske Katoliške skupnosti, ne pa kot občinska svetovalca in niti ne kot zastopnika slovenske skupnosti.

2) Ni res, da sem jaz s tem zagrešil, nadvse grobo in skrajno nelojalno dejanje, ne samo ker ni bilo na sestanku občinskih svetovalcev sklenjeno, da ne smejo političe stranke stopati v stik z vladnim predstavnikom na Tržaškem ozemlju, ampak tudi ker ima pri nas vsaka politična stranka, zlasti v lastnih zadevah in v vprašanjih javnih interesov, neoporečno pravico vzdrževati stike z vsemi državnimi oblastmi.

Z odličnim spoštovanjem
Dr. Josip Agneletto l. r.»

* * *

K gornjemu popravku pripominjamo naslednje:

1. Stopili smo v stik z večjim številom oseb, ki so se kot zastopniki posameznih slovenskih političnih strank in skupin udeležile pripravljalnih razgovorov katerih rezultat je bil sklicanje sestanka slovenskih županov in občinskih svetovalcev vseh občin na Tržaškem. Te osebe so nam soglasno izjavile, da so bili vsi udeleženci in tudi dr. Josip Agneletto v svojstvu predsednika SDZ, soglasni v tem, da je namen prizadevanj o skupnem nastopu tržaških Slovencev glede vprašanja izvajanja posebnega statuta tudi ta, da se prepreči ločeno nastopanje pred oblastmi predstavnikov posameznih slov. političnih strank v tem važnem in vsem tržaškim Slovencem skupnem vprašanju. To je bila torej soglasno sprejeta predpostavka, na podlagi katere je bil v sporazumu vseh predstavnikov političnih strank sprejet sklep o sklicanju sestanka županov in občinskih svetovalcev, ki naj se sporazumejo o svojem nadaljnjem delovanju.

2. V skladu s tem sklepom je bila na sestanku županov in občinskih svetovalcev 7. t. m. izvoljena štirinajstčlanska delegacija, z nalogo, da prouči statut londonskega sporazuma in da zaradi čimprejšnjega izvajanja njegovih odločb stopi v stik z zastopniki tukajšnjih oblasti.

Ta dejstva je potrebno pribiti prav spričo gornjega popravka, ki nam ga je poslal v objavo dr. J. Agneletto. Čitatelji pa naj tedaj sami presodijo ali je bilo ali ne po vseh teh sklepih lojalno in korektno, da je dr. J. Agneletto samo 24 ur nato odšel k glavnemu vladnemu komisarju dr. Palamari, ne da bi pred tem smatral za potrebno opozoriti kogar koli od onih, s katerimi je soglasno sprejel zgoraj omenjene sklepe, pri čemer je govoril z dr. Palamaro, ki je najvišji sedanji predstavnik oblasti na Tržaškem, ravno o vprašanjih posebnega statuta kot je poročal radio Trst II in kot priznava sam Agneletto v zadnji številki «Demokracije».

Glede pisanja zadnje številke «Demokracije», v kateri je dal objaviti članek pod naslovom «Lojalnost in morala», pa smo od udeležencev sestanka županov in občinskih svetnikov, ki je bil v nedeljo 7. t. m. izvedeli sledeče:

1. Dr. J. Agneletto ni na tem sestanku črhnil niti besede o tem, da je skupaj s dr. Simčičem «zaprosil za sprejem pri dr. Palamari že dosti prej, kot pa se je vršil sestanek občinskih svetovalcev od 7. novembra».

To se pravi, da je dr. Agneletto istočasno, ko je na sestanku 7. t. m. soglašal z izvolitvijo delegacije in se zavedal, da je bil sestanek sklican in delegacija izvoljena na podlagi predpostavke, da se preprečijo ločena nastopanja pred oblastmi v važnem vprašanju statuta, že ne samo vedel, temveč skupaj z dr. Simčičem že davno prej zaprosil za ločen sprejem zaradi tega vprašanja. Kje je torej tu morala in lojalnost, na kar se «Demokracija» v članku tako patetično sklicuje?!

2. Glede naslova, v imenu katerega naj kdo nastopa in glede prepovedi pa je jasno, da ni nikomur padlo na um, da je bilo s sklepom o skupnem nastopu o vprašanju statuta in s sklepom o delegaciji prepovedano stopiti v stik z oblastmi. Če naj bi politične stranke še nadalje nastopale posamezno in ločeno o vprašanju statuta, potem je tudi jasno, da ne bi imelo niti smisla voliti delegacijo, ki naj v tem specifičnem vprašanju nastopi enotno v imenu vseh tržaških Slovencev in vseh slovenskih političnih strank.

Pa še nekaj! Na sestanku je bilo med drugim — prav na predlog in živo željo samega dr. Agneletta — sklenjeno, naj se časopisje in radio omejijo na objavo kratkega obvestila, ki ga je — povrh vsega! — on sam sestavil in diktiral. Pri tem je dr. J. A. še posebno poudaril željo, naj se o tem sestanku ne objavlja za javnost prav nič drugega kot golo uradno obvestilo. In res, vsi so se tega sklepa točno držali in se po njem ravnali: najprej je radio Trst II objavil omenjeno obvestilo, nato naš list, dalje «Novi list» in končno včeraj tudi «Delo». Toda čujte, kdo se tega sklepa ni držal? To je bila edino in prav Agnelettova «Demokracija»!! Agnelettovo glasilo omenjenega obvestila sploh ni objavilo, čeprav je bilo na Agnelettov predlog sklenjeno, naj se objavi, pač pa je namesto tega izšlo v «Demokraciji» obširno poročilo z hudimi in zlobnimi napadi in podtikanji na račun «titovcev»..

Ponovno vprašamo čitatelje: Ali je to morala?! Ali je to lojalnost?!

Iz vsega gornjega sledi, da so na dosedanjih sestankih predstavnikov slovenskih političnih strank in skupin bili sprejeti v glavnem trije sklepi: 1. o enotnem nastopu, ki naj prepreči ločeno nastopanje predsetavnikov posameznih političnih strank, 2. o tem, da se razen soglasno sprejetega obvestila o sestanku nič drugega ne poroča in 3. da glasila vseh skupin objavijo samo obvestilo.

Kot vidimo, je prav Agneletto vse tri sklepe prekršil.

Popolnoma logično se torej postavlja vprašanje, ki ga prikrajamo po zadnjem stavku iz Agnelettove «Lojalnosti in morale»: Ali nimajo te kršitve dr. Josipa Agneletta še drugi zahrbten namen, razbijati vnaprej enotno predstavništvo slovenske skupnosti po slovenskih občinskih svetovalcih?

Končno vabimo urednike «Dela», ki v svoji zadnji številki kljub temu, da so jim vsa ta dejstva znana, ravnanje dr J. Agneletta branijo, naj si natančno prečitajo gornji članek in naj po vesti zapišejo, ali dr. Agneletto zasluži, da se takšna njegova morala in lojalnost branita.

SNG

ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Danes 14. novembra 1954 ob 16. uri gostovanje v SKOFIJAH

z Jonsonovo komedijo

„VOLPONE“

V nedeljo 21. nov. 1954 v AVDITORIJU v TRSTU tretja premiera v sezoni 1954—1955

Hans Tiemayer

«Mladost pred sodiščem»

PROSVETNI DOM V NABREŽINI

V torek 16. novembra 1954 ob 20. uri

Jonsonova komedija

„VOLPONE“

Izvaja SNG.

Izleti

Mladina z Opčin organizira 28. novembra množični izlet v Sežano. Vpisovanje vsak dan na sedežu od 20. do 21.30 do vključno 19. t. m.

Motoklub «Amatori» organizira 28. novembra izlet v Vipavo in Opatijo. Vpisovanje vsak dan od 17. do 19. ure do 17. t. m.

Ljudska prosveta

Prosvetno društvo v Barkovljah sklicuje 21. novembra ob 16. uri v društvenih prostorih, Franklovo pri Gregorčiču, svoj redni občni zbor z običajnim dnevnim redom in eventualno spremembo pravil.

Vabljeni so vsi društveni člani kakor tudi prijatelji našega društva.

* * *

Zadnja odborova seja bo jutri v ponedeljek 15. t. m. ob 21. uri. Odborniki so naprošeni, da prinesejo poročila za občni zbor.

Prosvetno društvo v Skednju sporoča članstvu, da se preureja društvena knjižnica v obnovljenih prostorih (Skedenjska ulica 122 — nad mizarno) in prosi člane, ki so medtem zadržali knjige na domu, da jih izroče zaradi kontrole knjižničarju v ponedeljek, torek in četrtek od 16. do 19. ure Vsi odborniki društva so naprošeni, da se v teh dneh javijo na novem sedežu.

Otvoritev prostorov in poslovanje knjižnice bo v četrtek 18. t. m. ob 19. uri.

Razna obvestila

Slovensko planinsko društvo priredi danes 14. t. m. ob 19. uri martinovanje v gostilni pri Preslu («Na pošti») v Bazovici.

Tržaški filatelistični klub «L. Košir». — Danes 14. t. m. bo običajni sestanek za zamenjavo znamk od 9. do 12. ure. Odbor priporoča članstvu, da prevzame še danes pripadajoče znamke, ker je to zadnji dan delitve. V sredo 17. t. m. bodo ostanki neprevzetih znamk na razpolago vsem članom interesentom.

Darovi in prispevki

Marija Drašič daruje 600 in Miroslava 300 lir za Dijaško Matico.

V počastitev spomina pok. Benedikta Godina daruje Draga Gregorič-Rosenberg 500 lir za Dijaško Matico.

Ob 13. obletnici smrti Edvarda Rustja daruje družina Rustja-Polduzzi 1.500 lir za Dijaško Matico.

Namesto cvetja na grob pok. France Berce daruje družina Križmančič iz Gropade 500 lir za Dijaško Matico.

MIRA STOKA
in
IVAN CUK
danes poročena
Kontovel-Prosek, 14. nov.

KINO

Excelsior. 14.30: «Grisbi», J. Gabin, L. Ventura.
Fenice. 13.30: «Upor na Cajni», H. Bogart.
Rossetti. 14.30: «Daleč od zvezd», C. Heston, L. Scott.
Nazionale. 14.00: «Veseli konjeniški oddelek», V. De Sica, S. Pampanini.
Filodrammatico. 14.30: «Šerif brez pištole», W. Rogers ml., N. Olson.
Supercinema. 14.00: «Alvaro, raje gusar».
Arcobaleno. 14.30: «Rdeče kape», A. Ladd, L. Genn.
Astra Rojan. 14.30: «Rdeči kapitan», R. Greene, L. Amar.
Capitol. 14.00: «Izdana», L. Bose.
Cristallo. 13.30: «Quo vadis?», R. Taylor.
Grattacielo. 14.30: «Štiri v medicini», D. Bogarde.
Alabarda. 14.30: «Honduraški uporniki», A. Sheridan.
Ariston. 14.00: «Velika strast», T. Powel.
Armonia. 14.00: «Parada sijaja».
Aurora. 14.00: «Junaški princ», J. Mason, J. Leigh.
Garibaldi. 14.00: «Operacija Apfelkern», B. Daurant
Ideale. 14.30: «Podeželska ljubezen», F. Granger.
Impero. 13.30: «Tramvaj — poželenje», M. Brando. Mladoletnim prepovedano.
Italia. 15.00: «Spalnica mladenk», F. Arnoul.
S. Marco. 14.00: «Človeška srca», J. Stewart.
Kino ob morju. 15.00: «Onstran Sahare».
Moderno. 14.00: «Strastna pesem», N. Pizzi.
Savona. 14.00: «Žalostna sirota», G. Garson.
Viale. 14.30: «Hrepenenje po soncu», G. Rondinella.
Vittorio Veneto. 13.30: «Tramvaj — poželenje», M. Brando. Mladoletnim prepovedano.
Azzurro. 13.30: «Giuseppe Verdi», film o življenju slavnega skladatelja.
Belvedere. 14.00: «Železni ljubimec», A. Ladd Mladoletnim prepovedano.
Marconi. 14.30: «Dvoboj na Sierri Madre», R. Mitchum.
Massimo. 14.00: «Lovec na srečo», J. Derek.
Novo cine. 14.00: «Kruh, ljubezen in fantazija», G. Lollobrigida.
Odeon. 14.00: «Vrtinec», S. Pampanini.
Radio. 14.00: «Cilj Mongolija», R. Widmark.
Secolo. 14.00: «Voščena krinka», V. Price.
Venezia 14.00, 16.30, 19.00, 21.30: «Odrske luči», C. Chaplin.
Skedenj. 16.00: «Missourski lovec», M.G.M.
Kino na Opčinah. 16.00: «Povratek Don Camilla», Fernandel.
Kino v Križu. 16.30: «Show Boat», A. Gardner.

RADIO

NEDELJA, 14. novembra

KOPER

254.6 m ali 1178 kc

SLOVENSKA POROČILA: ob 8.00, 13.30, 19.30 in 23.30.
ITALIJANSKA POROČILA: ib 7.15, 12.30, 17.00, 19.00 in 23.00.
HRVATSKA POROČILA ob 20.

7.45 Jutranja glasba; 8.15 Iz domačih logov za nedeljsko jutro; 8.40 Za naše kmetovalce; 9.30 Mladinski oder; 10.00 Glasbena matineja; 10.30 Žena in dom; 11.00 Simfonični koncert orkestra Slov. filharmonije, sodeluje pianist Anton Soler, dirigira Djura Jakšič; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Primorski zbori, ansambli in solisti pojo in igrajo; 15.30 Ljudje pod Snežnikom; 16.00 Nedeljski promenadni koncert; 16.30 Izbrano cvetje z domače grede; 17.03 Glasbeni intermezzo; 17.30 Slušna igra v ital. - A. Scarfatti: «Menuet»; 18.00 Plesna glasba; 19.15 Kontrasti v ritmu; 20.15 Jurina in Franina; 20.30 Glasba po željah v hrvaščini; 21.00 Večerni koncert operne glasbe; 23.40 Glasba za lahko noč.

TRST II.

8.30 Lahke melodije; 8.45 Kmetijska oddaja; 9.15 Slovenski motivi; 9.45 Eugene Liszt; 11.28 R. Strauss: Tako je govoril Zaratustra; 12.00 Pestra operna glasba; 14.30 Parada lahkih orkestrov; 16.30 Priljubljene melodije; 17.00 Koncert barkovljanskega pevskega zbora; 17.20 Plesna čajanka; 18.24 Milhaud: Koncert za violino in orkester; 18.48 Kubanski ritmi; 19.10 Pestra glasba; 20.00 Sport; 20.05 Motivi J. Straussa; 20.35 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Sportni komentar; 21.15 R. Strauss: «Kavalir z rožo», 1. dej; 22.35 Večerni ples.

TRST I.

9.35 V veselem tempu; 15.30 Reportaža z nogometne tekme; 17.30 Simfonični koncert, dirigira Rudolf Moralt; 19.45 Sport; 21.05 Glasbeni varietė.

SLOVENIJA

254,6 m ali 1178 kc

Poročila ob 6.00, 7.00, 12.30, 15.00, 19.00 in 22.00.

8.15 Domače pesmi za prijetno nedeljsko jutro; 9.00 Otroška predstava - R. Kipling: Riki-tiki-Tavi; 9.30 Opereta in lahka glasba; 10.00 Družinski pogovori; 10.10 Dopoldanski simfonični koncert; 11.00 Oddaja za beneške Slovence; 12.00 Pogovor s poslušalci; 13.00 Pol ure za našo vas; 13.10 Želeli ste — poslušajte! 15.15 Lahka glasba; 15.30 Zvone Kržišnik: Presihajoče jezero; 16.00 «Neznani talenti» (javno nagradno tekmovanje solistov in ansamblov v veliki filharmonični dvorani); 17.00 V plesnem ritmu; 17.30 Radijska igra - Aleksander Marodić: Aida Knox (ponovitev); 18.00 Promenadni koncert; 20.15 Večerni operni koncert; 21.00 Kulturna kronika.

TELEVIZIJA

15.45 Sportni popoldan; 17.30 Film; 21.05 «Najsrečnejši»; 22.00 Pustolovščine Yeffreya Jonesa.

Mali oglasi

ODDAM SOBO s kurjavo, kopalnico in telefonom. Machiavelli 19, III., desno.

NADOMESTNI DELI Opel, Steyer, BMW, Plymouth, Ford, Chevrolet, Buick, Volkswagen Popravila motorjev. Ličanje. Karoserija. Mehanična delavnica Ferruccio Cobez, Opčine - Semafor.

MOTORNA KOLESA po 55.000 lir, kolesa po 8.000 lir. Velika izbira motorjev na obroke — Marcon, Ulica Pietà 3.

MNOGO KANADCANOV evropskih narodnosti se želi poročiti z Jugoslovankami do 40 let. Interesentke naj javijo svoje naslove generalnemu zastopniku znanega nemškega instituta Flidtner za Kanado: Mr. Ludvik Rauter, 117 Hunter St. West, Hamilton-Ontario, Canada.

«UNION»

Svetovno znana zavarovalnica od leta 1828 je v TRSTU, UL. VALDIRIVO 14 tel. 27512 - 35939 Prokurator RAVNIK

ADRIA EXPRES

ADEX IZLETI

27. in 28. novembra 1954 (dvodnevni)
Reka — Opatija
Ajdovščina — Vipava
Stanjel — Branik
Zali hrib — Nova Gorica
Kanal — Most na Soči
Tolmin — Kobarid
Bovec
Vpisovanje do 18. t. m.

4. in 5. decembra 1954 (dvodnevni)
Reka — Opatija
Ilirska Bistrica
Knežak — Pivka
Pregara — Sočerga

5. decembra 1954 (enodnevni)
Sežana — Storje
Senožeče — Postojna
Dutovlje — Tomaj
Komen — Vojščica
Podgorje — Slavnik
Vpisovanje do 25. nov. pri «ADRIA-EXPRES» Ul. Cicerone št. 4, pritl. Telefon 29243

IZLETI - U.V.S.E.T. Turistični urad Ul. F. Filzi 5 - Tel. 35-51

27. in 28. novembra 1954 dvodnevni izlet v
LJUBLJANO
POSTOJNO
SENOŽEČE
STORJE
SEŽANO
Vpisovanje do 17. nov.

4. in 5. decembra 1954 dvodnevni izlet v
BUZET
SV. STEPAN
LIVADE
MOTOVUN
Vpisovanje do 23. nov.

19. decembra 1954 enodnevni izlet v
TOMAJ
DUTOVLJE
KOMEN
KOSTANJEVICO
Vpisovanje do 9. dec.

Naznanjam žalostno vest vsem sorodnikom in prijateljem, da je umrl dne 10. t. m. v Južni Ameriki

LEOPOLD ŽIVEC

Žalostna sestra Marija, žena Fani in hčerka Milka z možem

Dutovlje - Buenos Aires, 13. novembra 1954.

ZAHVALA

Najtopleje se zahvaljujemo vsem, ki so spremili na zadnjo pot nepozabno mamo, staro mamo, taščo in teto

JOŽEFO GRUDEN

Posebno zahvalo izrekamo č. g. župniku, darovalcem cvetja ter vsem, ki so z nami sočustvovali ob bridki izgubi.

Žalujoči ostali

Nabrežina - Buenos Aires, 14. novembra 1954.

ZAHVALA

vsem, ki ste spremili našo drago

MARIJO DANEU

k zadnjemu počitku, vsem darovalcem cvetja, pevskemu zboru ter vsem onim, ki so na kakršen koli način pomagali in sočustvovali z nami.

Žalujoča: mama, sestre Erminija, Ivanka, Valerija, brata Danilo in Josip ter ostalo sorodstvo

Opčine, 14. novembra 1954.

ZAHVALA

Vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in sploh vsem onim, ki so na kakršenkoli način počastili spomin naše nepozabne

ROZALIJE GRBEC vd. VALES

se iskreno in najprisrčnejše zahvaljujemo.

Žalujoči ostali

Prosek - Matulje, 14. novembra 1954.

OD VČERAJ DO DANES

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 14. novembra t. l. se je v Trstu rodilo 10 otrok, umrlo je 10 oseb, porok pa je bilo 14.

POROČILI SO SE: zlatar Eugenio Petruzzi in gospodinja Emma Roncavassaglia, delavec Silvio Lussetti in šivilja Graziella Riccobon, uradnik Pietro Berussi in gospodnja Marja Kozlovič, narednik am. vojske R. Ernest Giroux in uradnica Nerina Pazanin, zdravnik Nicola Massari in gospodinja Maria Grison, čevljar Rosario Terranova in gospodinja Maria Luigia Pastorello, zidar Aurelio Hrevatin in gospodinja Josipina Olenik, mehanik Sergio Skrdla in gospodinja Giustina Cergol, vojak am. vojske Albert George Hodge in uradnica Cellina Nemiz, delavec Marino Poppini in gospodinja Maria Fornasiero, uradnik Ferruccio Desanti in gospodinja Palmira Dodič, delavec Alessandro Uva in gospodinja Carmela Jurinčič, filmski režiser Antonio Gallo in gospodinja Libera Fumis, električar Liveno Crismani in gospodinja Iolanda Valič.

UMRLI SO: 70-letna Celeste Gambino por. La Forgia, 43-letni Mario Rossilli, 81-letna Giuseppina Prodani vd. Sella, 66-letna Elena Lucich por. Marinella, 70-letna Francesca Pischianz por. Sorini, 94-letna Maria Cabas vd. Suppancig, 61-letni Vittorio Rumi, 76-letni Francesco Verchi, 74-letna Francesca Gherlizza, 76-letna Karolina Kert.

LOTERIJA

BARI	51	48	40	6	61
CAGLIARI	80	37	36	16	84
FIRENZE	32	13	26	62	57
GENOVA	18	77	47	68	20
MILANO	61	58	40	89	68
NAPOLI	32	44	66	35	53
PALERMO	29	45	48	24	39
ROMA	13	83	50	85	75
TORINO	23	30	83	39	31
VENEZIA	32	81	7	10	77

VREME VČERAJ

Najvišja temperatura 17.5, najnižja 11.1, ob 17. uri 13.8, zračni tlak 1015.1, narašča, veter 28 km vzhodnik, vlaga 63 odst., nebo oblačno, morje rahlo razgibano, temperatura morja 14.8.

NEDELJSKA SLUŽBA LEKARN

Biasoletto, Ul. Roma 16; Davanzo, Ul. Bernini 4; Godina Enea, Ul. Ginnastica 6; Al Lloyd, Ul. dell'Orologio 6; Alla Madonna del Mare, Largo Piave 2; Millo, Ul. Buonarroti 11; Sponza, Ul. Montorsino 9 (Rojan).

NOČNA SLUŽBA LEKARN

Crevato, Ul. Roma 15; Croce Verde, Ul. Settefontane 39; Gmelner, Ul. Giulia 14; Al Lloyd, Ul. dell'Orologio 6; Signori, Trg Ospedale 8; Harabaglia v Barkovljah in Nicoli v Skednju.

TUDI ZA NAS POSEBNI STATUT!

Vsi napredni beneški Slovenci smo z velikim zanimanjem sledili pogajanjem, ki so se vršila prejšnji mesec v Londonu glede tržaškega vprašanja. Z zadovoljstvom smo sprejeli novico, ko je bil sporazum o tem vprašanju podpisan, da je bilo to vprašanje rešeno na miren način. Zadovoljni smo bili, ko smo zvedeli, da je Jugoslavija dosegla s tem sporazumom posebni statut za tržaške Slovence, s katerim bodo zajamčene narodnostne pravice slovenskega življa na Tržaškem. Vendar nismo in ne bomo mogli biti zadovoljni, ako ne bo dala italijanska vlada tudi nam istega zadoščenja, ako ne bodo raztegnili določb posebnega statuta tudi na ostale Slovence v Italiji, na Goriško in na Benesko Slovenijo.

Mi smo takšni Slovenci kot tisti, ki živijo v Trstu! Zakaj nam torej ne dajo takih pravic kot jih bodo deležni tržaški Slovenci?

Če bi Italija spoštovala republiško ustavo, če bi bila v Rimu na vladi zares demokratična stranka, bi postavila tudi za beneške Slovence posebni statut. In s pomočjo tega statuta bi se dala laže izvrsevale pri nas kot v Trstu, ker tu ni mešanih etničnih skupin; tu živijo samo Slovenci!

Že sto in stokrat smo že pismeno zahtevali od oblasti slovenske šole za naše podeželje in slovenske vasi, toda vedno smo naleteli na gluha ušesa in celo na posmehovanje. Da, posmehovanje, ker oblasti in narodni odpadniki trdijo, da v naših dolinah ni Slovencev in kdor se govori o Slovencih v teh krajih, se posmehujejo. Odgovorne italijanske oblasti in domači odpadniki pravijo o našem prebivalstvu približno tako: «Ljudje, ki živijo v Beneških dolinah niso «čisti» Slovenci. Prebivalstvo teh pokrajin govori samo narečje, ki pa je bilo vedno italijanskega in vedno zvesto. Zato so nesmiselne slovenske šole za te ljudi, ker jih ljudstvo ne želi».

Na take izgovore bomo odgovorili: To je laž! Mi nismo nikdar trdili, da v Beneški Sloveniji ljudstvo govori slovenski *književni* jezik. Trdimo, da prebivalstvo naših vasi govori slovensko narečje. Toda mi vemo, da tudi italijanski narod je razdeljen v več skupin, ki govorijo različna italijanska narečja, ki pa imajo zelo mnogo manj skupnega z italijanskim književnim jezikom, kot pa naše narečje s slovenskim književnim jezikom. Kot italijanski je tudi slovenski narod razdeljen v skupine, kjer ljudstvo govori različna slovenska narečja, med katerih je eno naše slovensko narečje. Mi pa — in to vedo tudi tisti, ki so nasprotni, da bi dali beneškim Slovencem slovenske šole — vemo, da vsak italijanski navaden človek, ko hoče poznati svoj književni jezik, obiskovati mora šolo v materinščini. Prav tako tudi Slovenci. Tu ni nobene razlike med narodi. Zato take trditve naših nasprotnikov ne drže. Ako bi imeli beneški Slovenci šole v materinem jeziku, kot jih imajo Italijani, «čeprav govorijo narečja», bi tudi oni poznali svoj književni jezik kot poznajo svojega Italijani in kot ga poznajo Slovenci v Ljubljani. To smo in bomo vedno trdili, ker je naša trditev resnična in logična. Kot takšno bi jo morali priznati tudi naši nasprotniki, če imajo količkaj skupnega s poštenostjo in demokracijo.

Toda oblasti in nasprotniki, ne samo, da nočejo spoznati resnice, da nočejo pristati na naše upravičene zahteve, ampak hočejo s pomočjo svojega tiska z lažmi in klevetami pobiti to, kar lahko vidi in ve ves svet, da je prav in resnično, kar trdimo.

Vemo, da ni prav in lepo ponavljati istih besed, toda kadar imamo opravka s trdovratnimi ljudmi ni zamere, če se mora ista stvar in iste besede večkrat povedati. V svojih rokah imamo na stotine in stotine argumentov, s katerimi lahko dokažemo, tudi tistim, ki ne poznajo naše dežele in naših ljudi, da živi v naših dolinah samo slovenski narod. To nam priča zgodovina, nam priča govorica našega ljudstva, priimki naših ljudi, pričajo vasi in doline, reke in potoki, priča nam vse, da živi tu samo slovenski narod. Potem ni niti potrebno, da pišemo kaj smo in kaj nismo. Pozna nas ves svet in sramotno je, da se najdejo v Italiji še ljudje, ki si upajo trditi, da smo «italianissimi». V državi, ki ima za seboj dvatisočletno kulturo in civilizacijo so še taksni ljudje, ki se vojskujejo proti zgodovini in proti naravi. Da, proti naravi, ker hočejo pri nas dejansko preobličiti naravo.

Tisti, ki ne poznajo Beneške Slovenije njenega prebivalstva, ali tisti, ki so podlegli laži in klevetam, češ da tu ni Slovencev, naj vzamejo v roke zemljevid. Videli bodo, da je na primer Dreka, ena izmed občin Beneške Slovenije, pod Italijo, Livek in Ravne, ki sta oddaljena od Dreke za dober streljaj, sta pa pod Jugoslavijo. Livski in ravenski otroci obiskujejo slovensko šolo, dreški otroci, ki ne govorijo nič drugačno «narečje» kot livški, pa morajo hoditi v italijanske šole! Drugače povedano: V Dreki so «italianissimi», v Livku so pa najboljši Slovenci. No, kdo je toliko neumen, da bi mislil, da državne meje spreminjajo narodom narodnost? V državah se spreminjajo režimi, države se širijo in ožijo, državne meje niso stalne. Večkrat se preložijo in spremenijo, a narodi in narodnosti se ne spremenijo. Narodnost ostane!

Kar pa se tiče italijanskega mišljenja našega ljudstva, ne bomo trdili, da ni tako. Povemo samo, da je Beneska Slovenija priključena k Italiji že 88 let in da od takrat beneški Slovenci niso imeli več nobenih stikov s svojim matičnim narodom. Povemo, da Italija raznaroduje naše ljudi že od dneva, ko je prevzela oblast nad temi kraji. Če je naše ljudstvo postalo žrtev italijanske raznarodovalne politike, se nimajo odgovorni ljudje v Italiji kaj bahati, ker to, kar so storili z beneškimi Slovenci je sramota za državo. Kar so storili z nami je proti naravi, ni človeško!

Po drugi strani pa lahko rečemo, da ni vse, tako kot trdijo naši nasprotniki. Lahko s ponosom povemu svetu, da v 90 letih raznarodovanja Italiji ni uspelo raznaroditi našega prebivalstva, da je nase ljudstvo ohranilo še živo svojo slovensko besedilo, da je beneški človek trdo jeklo, ki se ne da več upogniti.

Za nas je torej najbolj varčno, da ljudstvo govori slovenski. Mislimo, da narod nobene italijanske pokrajine ne bi prenesel 90 let raznarodovanja, da bi bili ljudje te pokrajine ohranili, ne da bi imeli sole v materinščini, svoje italijansko narečje. Za to imamo dokaze, za to nam priča še enkrat zgodovina. Koliko Sicilijancev je bilo italijanskega mišljenja, ko so tam vladali Saraceni? Mislimo, da zelo malo, čeprav so bili bolj močni, ker jih je bilo več, kot beneških Slovencev. Tudi ko so bila podjarmljena italijanska mesta in vasi pod Avstrijo, je bilo malo Silvijev Pelicov v Italiji! Takrat je bilo več narodnih odpadnikov kot domoljubov in narodnih odpadnikov je bilo največ v visokih slojih družbenega življenja, toda ti ljudje so imeli šole v materinem jeziku. Vemo, da so v tistih vaseh v Furlaniji, ki so bile pod Avstrijo do 1918. leta, se stari ljudje, ki bi želeli, da bi se Avstrija zopet vrnila v njihove kraje. Kakšnega mišljenja so bili ti ljudje, čeprav so bili in so se Italijani, čeprav so imeli pod Avstrijo italijanske šole? Še enkrat povemo, da zaradi mišljenja ali zvestobe, ki jo kaže neki narod do države, pod katere suverenostjo živi, država ne sme odreči takemu narodu narodnostnih pravic. Z mišljenjem ali z zvestobo, ki jo imamo do države ne mislimo «zapiti ali zalumpati» svojih nacionalnih pravic!

V Švici živi več kot 220 tisoc Italijanov, ki niso nikdar zahtevali, da bi bili priključeni k Italiji, ker so vsi švicarskega mišljenja, toda Švici ni mar njihovo mišljenje. Dala jim je šolo v materinem jeziku. Kaj smo torej mi beneski Slovenci? Ali nismo ljudje kot Italijani v Švici, kot tisti v Istri, kot Slovenci v Ameriki? Zakaj torej nam ne dajo slovenskih šol?

Da nismo Slovenci, ne drži več, da smo italijanskega mišljenja, še manj, ker smo v članku dovolj jasno povedali kaj pomeni mišljenje nekega naroda in kaj so narodnostne pravice.

Ako bodo še trdili, da nismo Slovenci, zahtevamo, naj pošlje OZN mednarodno komisijo v nase doline, da ugotovi resnico! Toda ta komisija ne sme iti ne k županom, ne k tajnikom, ne h karabinjerjem. Iti mora v vasi, med ljudstvo! Toda bolj kot kateri koli komisiji, zaupamo demokratičnim silam v Italiji in naši matični domovini Jugoslaviji, da prisilijo odgovorne ljudi v Rimu, da raztegnejo posebni statut, ki so ga dali tržaškim Slovencem, tudi na ostale Slovence v Italiji. Samo na ta način lahko postanemo most, ki bo vezal obe sosednji državi v medsebojno prijateljstvo, sodelovanje in spoštovanje.

Samo na ta način bodo popravili škodo, ki so nam jo prizadejali prejsnji režimi v Italiji — zlasti, ker pravijo, da vlada danes v njej demokracija.

IZIDOR PREDAN

Rodoljub Colakovič, Josip Vidmar in Miroslav Krleža na zasedanju jugoslovanskih književnikov — Pomenek med odmorom

PRED VIHARJEM V KROGIH UMETNOSTNIH ZGODOVINARJEV?

MONA LISA - MOŠKI?

Švedska umetnostna zgodovinarka Torborg Ottosdotter zatrjuje, da Mona Lisa ni bila ženska, ampak mladenič z vzdevkom «Vrag», ki je bil Leonardov učenec in na katerega je bil mojster tudi čustveno navezan

Prejkone ni v vsej zgodovini žena primera, ko bi se o njih toliko pisalo, kolikor je bilo napisanega o nesmrtnem nasmešku Mone Lise, žene florentinskega meščana Francesca del Giocondo, nasmešku, ki se je z njim proslavil genialni renesančni slikar in humanist Leonardo da Vinci.

O nasmešku Mone Lise in njegovem skrivnostnem pomenu so bile napisane cele razprave, debele knjige, pri čemer pa ni nikomur uspelo, da bi ga do konca raztolmačil.

Pred kratkim sta se v svetu pojavili dve novi hipotezi o Giocondi. Ena se nanaša na njen nasmešek, njen avtor pa je ameriški otorinolaringolog, t. j. zdravnik specialist za bolezni ušesa, nosu in grla dr. Peter Pastore, ki je o tem imel referat na letnem kongresu ameriške akademije za otorinolaringologijo, organizacije, ki so v njej včlanjeni domala vsi ameriški otorinolaringologi. Druga hipoteza se nanaša na Giocondo kot tako. Avtor le-te pa je švedska umetnostna zgodovinarka Torborg Ottosdotter. Njena hipoteza bo vsekakor povzročila vihar v mednarodnih umetniških krogih, zakaj opira se na trditev, da je «najzagonetnejša žena vseh časov» pravzaprav bila — moški.

Kaj je dalo dr. Pastoreju pobudo, da je z medicinskega stališča osvetlil primer Mone Lise, ni znano; a tudi sam v svojem referatu tega ne omenja. Prejkone spada tudi on med iskrene oboževalce tega nesmrtnega Leonardovega dela, in če že ni imel prilike, da bi ga občudoval v originalu, je to bržčas mogel vsaj v obliki kake popolnejše reprodukcije. Naj bo kakor že, verjetno njegovo zanimanje vsaj spočetka ni bilo izključno medicinskega značaja. Pri tem pa, razumljivo, je njegovo «strokovno oko» opazilo zanimiv detajl zanimiv seve z medicinskega gledišča. Za kaj gre? Na Giocondinem vratu je dr. Pastore namreč opazil malo oteklino, ki jo je realistični čopič genialnega slikarja natančno reproduciral. Takšne otekline pa se pri zdravih ženah ne pojavljajo same od sebe, marveč so rezultat te ali one od 75 bolezni ali motenj, do katerih prihaja v organizmu. Za katero teh je trpela Mona Lisa? Vsekakor za eno omenjenih petinsedemdesetih, natančno za katero pa je težko ugotoviti. Morda za astmo, v tem primeru pa bi Giocondin nasmešek bil astmatičen, in ne enigmatičen. Morda za oteklimi mandeljni, morda zato, ker je požrla kak trd predmet (na pr. manjši gumb).

Kar trdi Švedinja Ottosdotter — da namreč žena z najbolj zagonetnim nasmeškom v zgodovini nasploh ni bila žena, ampak moški — je vsa zadeva še zanimivejša. Te hipoteze ni moč, kot bi kdo mislil, odpraviti z navadnim prezirljivim nasmeškom, zakaj trditve gdč. Ottosdotter so vsaj na prvi pogled dobro argumentirane. Pri natančnem proučevanju Leonardovih slik, posebno Mone Lise, sv. Janeza Krstnika, Lede in mladega boga Bakha, je švedska zgodovinarka umetnosti opazila naravnost neverjetno podobnost med njihovimi fiziognomijami, še prav posebno pa kar zadeva njihov nasmešek. Ta podobnost je tako presenetljiva — trdi gdč. Ottosdotter — da mora človek neogibno priti do sklepa, da je kot model vsem tem slikam morala služiti ena in ista oseba, dasi predstavljata dve sliki ženo, dve pa moškega.

Samo to seveda še ne dokazuje, da bi bil kot model za Mono Liso služil Leonardu neki moški, ki mu je hkrati bil tudi za model Lede, Bakha in sv. Janeza Krstnika. Tudi za ta primer je gdč. Ottosdotter našla argumente, s katerimi brani svojo hipotezo. Ona namreč trdi, in v tem smislu tudi navaja vrsto zanimivih avtentičnih argumentov, da je Leonardo bil pravzaprav homoseksualec, in v tem primeru bi res ne bilo nič čudnega, če si je izbiral svoje modele med moškimi. Ta trditev švedske umetnostne zgodovinarke sicer ni nova, ker je nekaj podobnega že navajal «tvorec psihoanalize» Sigmund Freud v neki svoji razpravi o Leonardu. V tej razpravi je Freud na temelju dokumentarnega gradiva trdil, da je «Leonardo še kot mladenič, v času, ko je bil učenec pri Verrochiju, bil s še nekaterimi mladeniči obtožen, da je homoseksualec, vendar je bil obtožbe oproščen.» Vendar se zdi, pravi dalje Freud, da Leonardo nikakor ni bil nedolžen, ker se je «kasneje, ko je sam postal mojster, rad obkrožal z lepimi dečki in mladeniči, ki so postali njegovi učenci.»

«Ali si je mogoče zamisliti, da bi bil ta dokazani mizogin (sovražnik žensk) kdaj hotel ovekovečiti na svojem platnu neko lepo Florentinko, tembolj ko je znano, da je vse svoje življenje bil obkrožen z lepimi in nekoliko efeminiziranimi mladeniči?» Tako se vprašuje gdč. Ottosdotter in takoj odgovarja, da je to nemogoče. Toda kdo bi potemtakem bila Mona Lisa? Na osnovi nekih starih dokumentov, ki jih navaja švedska umetnostna zgodovinarka, ni bil to nihče drug, kot neki mladenič, ki je kot desetleten deček prišel v Leonardovo hišo, prejkone kot posinovljenec ali učenec, kasneje pa je postal mojstrov sluga in njegov najljubši model. Temu je tudi po svoji smrti zapustil vse svoje imetje. Kako se je ta mladenič imenoval? Tega nihče ne ve, toda znano je, da mu je Leonardo dal vzdevek «Vrag». To pa zaradi tega — pravi gdč. Ottosdotter, ki ima na vsako vprašanje pripravljen odgovor — ker je ta pokvarjeni mladenič verjetno grenil mojstrovo življenje, kot se to pri takšnih odnosih rado dogaja...

Da Vincijeva «La Gioconda», ki se nahaja v pariškem Louvru

Naš tedenski pregled

Ves svetovni tisk se je zadnje dni razpisal o novih spravljivih glasovih iz Moskve. Glasovi so prepogosti in tudi preveč določni in soglasni, da bi lahko sodili, da gre za navadne časopisne kombinacije. Poleg tega bi jih potrjevali tudi nekateri drugi znaki s te strani zavese. Tako je Churchill v torek govoril o možnosti in potrebi mirnega sožitja in sodelovanja med Vzhodom in Zahodom, predsednik Eisenhower pa je bil v sredo izredno zmeren, ko je govoril o nedavnem letalskem incidentu severno od Japonske. Celo državni tajnik Foster Dulles, ki sicer v trdih izrazih ni izbirčen, je bil za čudo mehak; zatrjujejo, da na Eisenhowerjev poziv.

V nedeljo je bil v Kremlju svečan sprejem ob obletnici oktobrske revolucije; udeležilo se ga je več tisoč ljudi. Na večerji, ki je sledila, in po njej je prišlo razen do šaljivih prepirčkov o zdravicah, kot so običajni med dobrimi prijatelji, do zanimivih skoraj zasebnih razgovorov. O teh razgovorih bi težko rekli, da so bili slučajni; s sovjetske strani se opaža skoraj nekak vojni načrt. Tako je Malenkov govoril z angleškim in ameriškim veleposlanikom, Molotov je obdeloval Francoza, prvi sekretar CK KP ZSSR Hruščev pa se je prilepil na jugoslovanskega veleposlanika; temu razgovoru se je nazadnje pridružil še Malenkov.

V razgovoru z angleškim in ameriškim veleposlanikom je Malenkov — tako precej soglasno poročajo iz več virov — izrazil željo po izboljšanju odnosov med tremi velesilami, obenem pa priznal, da to ne gre čez noč in zato predlagal, da je najboljša pot običajna diplomatska praksa, s katero bi se postopoma gradili boljši odnosi. Mimogrede je menda tudi omenil konferenco štirih zunanjih ministrov, ni se pa dotaknil, tako vsaj poročajo, predloga o sestanku šefov treh vlad, kot ga zagovarja na primer Churchill. To bi bilo v skladu s tezo, da ni mogoče delati čudežev, medtem ko naj bi bil sestanek treh največjih prav poskus, da se v nekaj dneh napravi čudež.

Zahodni veleposlaniki so o razgovorih poročali svojim vladam. Dulles je pred dnevi izjavil, da poročilo ameriškega veleposlanika Bohlena «ne vsebuje ničesar senzacionalnega», v Londonu pa je predstavnik Foreign Officea samo dejal, da poročilo cea samo dejal, da poročilo angleškega veleposlanika Haytera proučujejo. Iz Pariza ni vesti — sicer pa je tudi Francija v teh kombinacijah nekje ob strani. K Dullesovi izjavi je bilo v washingtonskih krogih slišati pripombo, da v diplomaciji sploh ni senzacij in da končno utegnejo biti senzacije bolj ali manj neresna zadeva, medtem ko je stališče, ki ga je, kot trdijo, prikazal Malenkov, mnogo bolj realistično.

Našel se je angleški dnevnik, ki se vprašuje, ali svet res ne gre v razdobje miru in napredka in odgovarja z nekako optimistično skepso, da je to preveč lepo, da bi moglo biti res — da pa gre razvoj, kot vse kaže, dejansko v to smer. Nato omenja list — konservativni «Daily Mail» — nedavni letalski incident, pri katerem sta dve ruska lovca sestrelila ameriški veliki bombnik B-29, in opozarja, da so Kitajci pred časom sestrelili angleško potniško letalo, v katerem je bilo samo nekaj ameriških državljanov, Amerikanci pa so reagirali skrajno ostro in «za kazen» spravili na tla dva kitajska lovca, medtem ko danes Eisenhower komentira hokaidski incident, češ da stvar ni povsem jasna. Da se v tem vsekakor kaže neka sprememba, pritegnemo «Daily Mailu» tudi mi.

Prihodnji teden potuje na uradni obisk v ZDA francoski ministrski predsednik Mandès France, znan zagovornik razgovorov z ZSSR, ki je že nekajkrat izrazil mnenje, da bi bila konferenca štirih zelo koristna. Mnogi sodijo, da bo Mendès France v svojih razgovorih z ameriškimi predstavniki ponovno sprožil to zamisel. Ameriško uradno stališče o tem je znano: najprej ratifikacija pariških in londonskih sporazumov, potem konferenca. ZDA bi se skratka hotele pogajati z ZSSR, če bi se sploh hotele, šele z nemško oborožitvijo v žepu, ker očitno niso povsem gotove, da se jim uresničenje njihovega glavnega političnega in strateškega cilja v Evropi še enkrat ne bi izmuznilo iz rok.

Mendès France, ki si je sicer pridobil dovolj trdno večino za ratifikacijo pariških sporazumov, zlasti po pristanku socialistov nanjo, pa verjetno vendarle ne bi nasprotoval možnosti, da se konferenca štirih o Nemčiji sestane poprej, pa četudi bi se zaradi tega uresničenje pariških sklepov zavleklo, ali pa do njega sploh ne bi prišlo. Poleg tega imajo v Parizu verjetno še en razlog, da se zavzemajo za konferenco štirih zunanjih ministrov, in to prav zato, ker gre za štiri ministre. Pri raznih drugih kombinacijah, se boje v Parizu, bi utegnila Francija odpasti ali pa postati udeleženec druge vrste.

Na drugi strani je zanimivo, kar je te dni pisala «Pravda», ki je v polemiki s trditvami raznih zahodnih virov poudarila, da ZSSR ne postavlja razpusta NATO kot bistven pogoj za sodelovanje. Formulacija v «Pravdi» je sicer previdnejša, toda vendar dovolj prozorna, da nakazuje določen razvoj sovjetskega stališča.

K vsemu temu prištejmo še govor podpredsednika vlade ZSSR in člana politbiroja Saburova, ki je govoril na svečani akademiji ob obletnici oktobrske revolucije v imenu CK KP ZSSR in med drugim zlasti prijateljsko obravnaval Jugoslavijo; med drugim je govoril celo o potrebi prijateljstva med «dvema velikima narodoma». Do nedavnega je bil velik narod samo ruski ali kvečjemu, če je politična potreba tako nanesla, kdaj pa kdaj še kakšna velesila.

Nekateri zahodni politični opazovalci so popolnoma pravilno sklepali, da se nova smer sovjetske politike zaenkrat najbolj konkretno kaže v odnosu do Jugoslavije. K temu bi lahko pripomnili, da vse kaže, da v Moskvi ne le želijo popraviti napadalno stalinsko politiko do FLRJ, temveč da so se tudi začeli zavedati velike vloge, ki jo ima danes Jugoslavija v svetu. Priznanje te vloge — in to je vloga države z neodvisno zunanjo politiko — pa je obenem bistvena sprememba dosedanje sovjetske politike, usmerjene k ustvarjanju satelitov.

Dosedanji spori med obema državama, je dejal Saburov, so samo koristili sovražnikom Jugoslavije in ZSSR. S sovjetske strani je to najboljše priznanje zgrešenosti politike Kominforma, ki je, kot pravi Saburov, škodovala Sovjetski zvezi. Z jugoslovanske strani je postavil piko na «i» predstavnik državnega tajništva za zunanje zadeve, ko je dejal, da je izključno stvar Jugoslavije same, da presoja, kdo je njen sovražnik in kdo njen prijatelj.

Vskakor pa vlada v svetu čedalje bolj občutek, da se «nekaj dogaja», da se položaj spreminja na bolje. Kako daleč in zlasti, kako hitro bo šel ta proces, pa je odvisno od mnogih činiteljev, zlasti od dobre volje vseh strani. Da je bila normalizacija odnosov med Jugoslavijo in ZSSR mogoča najprej, čeprav so bili ti odnosi po sovjetski krivdi najbolj zastrupljeni, je nedvomno zasluga jugoslovanske vlade, ki jo je pri pristajanju na sovjetske pobude vodila samo želja, da ravna v interesu miru in napredka, brez vnašanja vsakih drugih ciljev ali celo maščevalnih teženj. Ce bo takšno stališče prevladalo povsod, pot do mnogo stabilnejšega miru ne bo tako težavna.

r. e.

NOVOSTI NA SLOVENSKEM KNJIŽNEM TRGU

KAJUH, IBANEZ, MARKO POLO

Naj na kratko zabeležimo knjige, ki so izšle v zadnjem času. Moramo na prvem mestu omeniti izdajo *Kajuhovih pesmi*, izdajo, ki jo je oskrbela Državna založba Slovenije in pripravil Dušan Moravec. To predvsem zato, ker je Kajuhovo pesniško delo tako pomembno, drugič pa zato, ker je Državna založba s to izdajo počastila obletnico slovenskih brigad na Štajerskem in velik praznik slovenskega ljudstva.

O Kajuhu samem ni treba govoriti, saj ga naši ljudje dobro poznajo, čeprav je njegova zbirka pesmi v drobno knjižico verjetno... Sicer pa menda ni Slovenca, ki bi ne poznal Kajuhovih pesmi, saj so nekatere skoraj ponarodele, čeprav je minilo komaj deset let od takrat, ko so nastale. Je Kajuh ustvaril sredi borbami, v težavah in osvobodilnega boja. Je bilo vsekakor prav, da je osrednja slovenska založba počastila pomembno obletnico našega osvobodilnega boja na slovenskem Štajerskem prav z izdajo zbirke pesnika, ki se je na Štajerskem rodil, tam živel, se kot partizan boril in tam tudi padel v bojih za svobodo. Ponovna izdaja Kajuhovih pesmi? Prva izdaja Kajuhovih pesmi je izšla pri... drobna knjižica, ki je nastala dobesedno med boji, je danes redka dragocenost. Tudi ponatis te knjižice, ki smo ga v drobni brošuri dobili takoj po osvoboditvi, je pošel. In prav tako je bila kmalu po izidu razprodana prva popolna izdaja Kajuhovega pesniškega dela. Ta knjiga, ki jo je enako uredil Dušan Moravec, je prinesla vse, kar je Kajuh zrelega ustvaril. V uvodu in pripombah pa je predstavila slovenskemu človeku celoten lik Kajuhove pesniške osebnosti in vso njegovo kratko, a napredni ideji posvečeno življenjsko pot. Sedanja izdaja je prirejena po tej knjigi in vsebuje tudi iste pesmi, kot jih je Moravec sprejel v prvo knjižno izdajo. Zato bo z njo ustreženo vsem ljubiteljem Kajuhove umetnosti in vsem tistim, ki so doživljali velike dni osvobodilnega boja.

Španska literatura je slovenskim bralcem malo znana, skoraj bi lahko rekli «španska vas». Zato je pobuda Cankarjeve založbe, posredovati našim bralcem, med najznačilnejšimi naprednimi deli svetovne literature tudi dela španskih avtorjev, vsekakor vredna priznanja. Založba je že izdala nekaj del špansko pišočih pisateljev, nedavno pa smo dobili roman «*Katedrala*», ki ga je napisal *Blasco Ibañez*. Ta pisatelj je malo znan, čeprav smo v slovenskem prevodu dobili že pred vojno njegov roman «Krvava arena». Beseda o pisatelju zato ne bo odveč.

Ibañez je živel v drugi polovici preteklega stoletja. Njegovo življenje je bilo izredno nemirno in razgibano. Rodil se je v Valenciji, študiral v Madridu, se potem vrnil zopet domov. Med študijem je bil že zaprt in preganjan. Kot odločen nasprotnik monarhije se je udeležil vstaje proti njej in moral je bežati v Pariz. Potem se je spet vrnil v rodno mesto in se začel aktivno ukvarjati s politiko. Vendar ga je njegova nemirna narava zanesla v Južno Ameriko, kjer je deloval kot kolonizator. Ko se je vrnil v domovino je ponovno sodeloval pri državnem udaru, toda ko ta ni uspel, se je moral zateči v Francijo. V izgnanstvu je tudi umrl. Monarhija in cerkev, proti katerima se je boril vse svoje življenje, sta ga preganjali še po smrti in nista dovolili prepeljati njegovega trupla v domači kraj.

To nemirno življenje z burnimi doživljaji je dajalo Ibañezu dragoceno snov za literarno snovanje. In res se je udejstvoval s peresom od mladih dni do smrti veliko kot novinar. Seveda je pomembnejši kot pisatelj. Napisal je vrsto romanov, med katerimi so najbolj znani «Krvave arene», «Štirje apokaliptični jezdeci», «Mare nostrum» in «Katedrala». V prvih njegovih leposlovnih delih je čutiti močan Zolajev vpliv. Kritika mu je tudi očitala, da je zgradba njegovih romanov slaba, da je jezik slab, slog pomanjkljiv. Zato pa so mu vsi priznavali, da so njegova dela polna življenja, gibanja, obenem pa taka, da odkrivajo bralcu Španijo in probleme njenega življenja v vsej resničnosti. Tak je tudi roman «Katedrala», ki smo ga zdaj dobili v slovenščini. Zgodba junaka tega romana, bivšega semeniščnika, kasnejšega socialnega reformatorja, je pravzaprav skromna. Toda roman nam odkriva dragocene resnice o življenju v Toledu, zlasti o življenju tistih ljudi, ki žive v senci tamkajšnje katedrale. Zato je prav, da smo ga dobili v slovenskem prevodu. Našemu bralcu bo pomagal odkrivati resnico o španski tragični stvarnosti.

Je že tako, da radi potujemo, radi spoznavamo tuje dežele in življenje ljudi v tujih krajih. Žal je le malokomu omogočeno potovati tako, kot bi to želel. Potovanje nadomešča branje potopisov. Ni čuda zato, da jih ljudje po vsem svetu vedno radi čitajo. Zlasti mladina. Tej odpirajo dobro napisani potopisi neznane dežele, njih življenje, približujejo ljudstvo teh dežel, jo zato izobražujejo ter bogate z znanjem. Zlasti opisi oddaljenih dežel, kamor večina najbrž ne bo nikoli prišla, so posebno priljubljeni. Zato je slovenski mladini prav gotovo v veselje knjiga, ki jo je pod naslovom «*Potovanje Marka Pola*» izdala založba «Mladinska knjiga». Marka Pola poznamo kot slavnega morjeplovca, ki je kot prvi Evropejec spoznaval skrivnosti oddaljenih predelov Azije. Doma je bil z dalmatinskega otoka Korčule, kjer so prav letos poleti proslavili sedemstoletnico njegovega rojstva. Toda živel je večinoma v Benetkah, zato ga Italijani, posebno Benečani, prištevajo med svoje najslavnejše može. Marko Polo je s svojim očetom in stricem živel več kot dvajset let med Tatari. Ko se je po dolgi odsotnosti vrnil v Benetke, pa je bil v vojni Benetk z Genovo ujet. V ujetništvu je nastala knjiga spominov, ki jih je narekoval pisarju. Tako smo dobili knjigo, v kateri je opisal svoja potovanja, svoje doživljaje, opisa tujih dežel in neznanih ljudstev. Marsikje je knjiga za naše današnje znanje preveč zastarela, včasih tudi neverjetna. Toda čar njegovega pripovedovanja je vendar izredno močan. Zato ta stara knjiga še vedno predstavlja priljubljeno branje, zlasti mladine. Ni dvoma, da bo tudi naši mladini napravila mnogo veselja; bo pa bogatila tudi nje znanje in ji krepila željo po spoznavanju.

S. R.

Letošnji Nobelov nagrajenec za fiziko Max Born s svojo ženo v domači knjižnici

FERENC MÖLNÁR

PRAVI JUNAK

Odlomek iz povesti «Dečki Pavlove ulice»

«Ne. Toda tudi če me bodo sumili, ne bo nihče niti zinil, ker se me vsi bojijo. Med njimi ni niti enega hrabrega dečka».

Nenadoma ga je presekal oster glas:

«Kaj da ne!»

Ozrli so se. Feri Ač je vprašal presenečen:

«Kdo se je oglasil?»

Nihče mu ni odgovoril. A ostri glas se je zopet javil:

«Kaj da ne!»

Zdaj so že jasno slišali, da prihaja glas z vrha velikega drevesa. Takoj nato pa so zašumele veje, nekaj se je lomilo in pokalo med zelenjem in v naslednjem trenutku se je z drevesa spustil majhen, plavolas deček. Ko je skočil z zadnje veje na tla, si je mirno očistil obleko, obstal je ravno kot sveča in je drzno pogledal naravnost v oči osupli četi rdečih srajc. Nihče ni spregovoril niti besede, tako je vse presenetil nepričakovani gost.

Gereb je prebledel.

«Nemeček», je rekel prestrašeno.

A mali svetlolasec mu je takoj odgovoril:

«Da, Nemeček, jaz sem. Ni si vam treba beliti glave, kdo je vzel iz skladišča zastavo dečkov iz Pavlove ulice. Jaz sem jo vzel. Tu je. Moja je noga, ki je še manjša kot Vendauerova. In ne bi se oglasil, gori na vrhu bi lahko ostal vse dotlej, dokler ne bi vsi odšli, saj sem tam čepel že od pol štirih. Toda ko je Gereb rekel, da med nami ni niti enega hrabrega dečka, sem pomislil: Počakaj, ti bom že jaz pokazal, da so tudi med nami iz Pavlove ulice hrabri dečki, če nihče drugi ni, je Nemeček, navaden vojak! Glejte, tu sem, slišal sem vse vaše posvetovanje, vzel sem vam zastavo, da bi jo vrnil. sedaj pa prosim, lahko storite z mano, kar vam je drago, pretepite me, iztrgajte mi zastavo — iz roke, ker sam vam je ne bom dal. Dajte, Dajte! Jaz sem sam, vas pa je deset».

Zardel je, ko je to govoril in razširil obe roki. V eni je stiskal zastavico. Rdeče srajce se niso mogle zavesti, buljili so v tega drobcenega, plavolasega dečka, ki je padel mednje z neba in jim je tako hrabro, z dvignjeno glavo metal v obraz drzne besede, ko da je tako močan, da lahko pretepe vso družbo z močnima Pastorjema in Ferijem Ačem vred.

Najprej sta se znašla oba Fastorja, stopila sta k malemu Nemečku in ga prijela za roke z leve in desne. Mlajši Pastor je bil na njegovi desni in ga je že zgrabil za roko, da bi mu izpulil zastavo, ko je v veliki tišini zadonel glas Ferija Ača:

«Stojta! Ne dotaknita se ga!»

Brata Pastorja sta presenečeno pogledala vodjo.

«Ne dotikajte se ga!» je rekel ta. «Všeč mi je ta deček. Hraber fant si, Nemeček, ali kako te že imenujejo. Na, mojo roko. Prestopi k nam, rdečim srajcam!»

Nemeček je odkimal.

«Nočem!» je rekel kljubovalno.

Glas mu je drgetal pa ne od strahu, temveč od razburjenosti. Bled, resnega pogleda je stal pred njimi in ponovil:

«Nočem!»

Feri Ač se je nasmehnil. Rekel je:

«Če nočeš, ni treba. Nikogar še nisem povabil v naše vrste. Kdor koli je tu, vsi so me prosili, da jih vzamem. Ti si bil prvi, ki sem ga povabil. Toda če nočeš, ne hodi...»

In obrnil mu je hrbet.

«Kaj bomo z njim?» sta vprašala Pastorjeva.

Vodja je odgovoril malomarno:

«Vze ita mu zastavo».

Z eno kretnjo je starejši pastor izvil iz Nemečkove slabotne ročice rdeče-zeleno zastavo. To ga je bolelo. Pastorjeva sta imela presneto močne roke, toda plavolasi malček je stisnil zobe in ni niti pisnil.

«Storjeno», je javil Pastor.

Vsi so napeli ušesa, da bi slišali, kaj se bo zgodilo. Kakšno grozno kazen si bo izmislil Feri Ač. Nemeček je kljubovalno stal še vedno na istem mestu in stiskal ustnice.

Feri Ač se je obrnil k njemu in namignil Pastorjema.

«Zelo je šibak. Ne spodobi se, da ga pretepemo. Temveč... malo ga skopajta».

Rdeče srajce so bruhnile v glasen smeh. Smejal se je tudi Feri Ač, smejala sta se Pastorjeva. Sebenič je vrgel kapo v zrak, Vendauer pa je skakal, ko da je ponorel. Celo Gereb se je smejal pod drevesom in v vsej tej veseli skupini je samo en obraz ostal resen: Nemečkov obraz. Prehladil se je in kašljal že nekaj dni. Mati mu je že za danes prepovedala iti z doma, toda plavolasi malček ni strpel doma. Zbežal je z doma ob treh in od polštirih do večera presedel na vrhu drevesa na otoku. Toda za nič na svetu ne bi tega omenil. Da bi povedal, da se je prehladil? Smejali bi se mu še bolj. Smejal bi se tudi Gereb, kot se je pravkar smejal; videli so se mu vsi zobje, tako je raztegnil usta. Molčal je. Pustil je, da so ga sredi splošnega krohota odvedli k bregu jezera in tam sta ga Pastorjeva potunkala v plitvo vodo. Strašna dečka sta bila Pastorjeva. Prvi ga je zgrabil za o e roki, drugi pa ga je držal za tilnik. Potopila sta ga v vodo do vratu in tedaj so vriskali vsi na otoku. Rdeče srajce so na bregu veselo zaplesale, metali so v zrak čepice in vriskali:

«Huja, hop! Huja, hop!»

To je bil njihov bojni klic.

Toda mnogoštevilni vzkliki «huja hop», so se stapljali s krohotanjem, večerno tišino otočka je kalilo veselo vpitje, a na bregu, kamor se je Nemeček s tako žalostnimi očmi oziral iz vode kot kakšna uboga žaba, je stal Gereb razkoračen, se krohotal in z glavo migal proti malemu svetlolascu.

Končno sta ga Pastorja izpustila in Nemeček je zlezel iz vode. Šele zdaj je nastalo pravo veselje, ko so fantje zagledali njegovo blatno, čisto premočeno obleko. Od suknjiča se je cedila voda, kadar pa je potresel z roko je iz rokava curljala voda kot iz škropilnice. Vsi so odskočili ko se je stresel kot polit kužek. Od vseh strani so letele porogljive besede:

«Žaba!»

«Si se napil?»

«Zakaj nisi malo zaplaval?»

Nikomur ni odgovoril. Grenko se je nasmejal in gladil mokri suknjič. Tedaj pa je predenj stopil Gereb, posmehljivo je raztegnil usta in ga zviška vprašal:

«Je bilo lepo?»

Nemeček ga je pogledal z velikimi modrimi očmi in odgovoril:

«Lepo je bilo», je rekel tiho in nadaljeval, «lepo je bilo, mnogo lepše kot stati na obali in se norčevati. Raje sedim do novega leta v vodi do vratu, kot da bi se vezal z nasprotniki svojih tovarišev. Ne zmenim se zato, ker sta me potunkala v vodo. Zadnjič sem spodrsnil sam v vodo, tudi takrat sem te videl na otoku med sovražniki. Toda zaman mi vabita med vas, lahko se mi laskate, mi delate kakršne koli poklone, nočem imeti nobenega opravka z vami. In če me še enkrat vržete v vodo, in če me sto in tisočkrat potunkate, vseeno bom znova prišel sem še jutri, pojutrišnjem. Se bom že nekje skril, da me ne boste opazili. Ne bojim se nikogar med vami. Če pa boste prišli k nam v Pavlovo ulico, da nam vzamete trg, vas bomo že počakali! In pokazali bomo, da se tam, kjer je tudi nas deset, lahko drugače razgovarjamo kot jaz tukaj govorim zdaj z vami. Lahko vam je bilo z mano! Močnejši zmaga! Pastorjeva sta mi ukradla frnikule v Muzejskem parku, ker sta bila močnejša. Lahko je desetim proti enemu, toda nič za to. Lahko me tudi pretepete, če se vam zljubi. Če bi hotel, mi ne bi bilo treba v vodo. Toda nisem prestopil k vam. Raje vidim, da me utopite v vodi, ali da me do smrti pobijete, toda nikakor ne bom izdajalec kot tisti, ki stoji tam... tam... tam...»

Iztegnil je roko in pokazal na Gereba, ki mu je smeh zastal v grlu. Svetloba svetilke je padala na Nemečkovo lepo, plavolaso glavo in na obleko, ki se je svetila od vode. Pogumno, ponosno in čistega srca je gledal Gereba v oči, a Gereba je ta pogled tako pretresel, ko da bi mu padlo na dušo neko breme. Zresnil se je in sklonil glavo. V tem hipu so vsi molčali, tak mir je bil, ko da bi bili v cerkvi in razločno je bilo slišati, kako curlja voda z Nemečkove obleke na trda tla.

Veliko tišino je presekal Nemeček:

«Lahko grem?»

Nobeden mu ni odgovoril. Še enkrat je vprašal:

«Torej me ne boste potolkli? Lahko grem?»

Ker pa tudi zdaj ni bilo odgovora, je mirno, lepo počasi krenil proti mostu. Niti ena roka ni trznila, nihče se ni ganil z mesta. Vsi so začutili da je ta plavolasi malček pravi junak, pravi mož, ki bi zaslužil, da je odrasel človek.. Oba stražarja na mostu, ki sta opazovala ves dogodek, sta osuplo strmela vanj, toda nobeden se ga ni upal dotakniti. Ko je Nemeček stopil na most, je zadonel globoki, bobneči glas Ferija Ača:

«Pozdravl»

Stražarja sta se postavila mirno in dvignilo v zrak kopji s srebrno konico. Vsi dečki so udarili s petami in dvignili kopja v zrak. Nihče ni spregovoril niti besede, ko so se srebrne konice kopij zalesketale v mesečini. Samo Nemečkovi koraki so udarjali na mostu, ko je odhajal. Potem pa je zamrlo tudi to, slišati je bilo samo ko da hodi nekdo v čevljih, polnih vode.., Nemeček je odšel.

O LETEČIH KUHALNICAH

Mars-Kars se je leno zleknil na otomano in si prižgal z atomskim vžigalnikom tri debele cigare.

«Kje je Kars junior?» je vprašal svojo ženo, ki je na mizo postavljala kosilo: 5 oranžnih tablet pečenke, 3 bele testenin in 2 zeleni sočivja.

«Pravkar mi je sporočil po svoji ročni oddajni postaji, da se nahaja 1220 kilometrov od doma. Prišel bo šele čez dobrih deset minut».

Nadela si je temna očala z debelimi stekli in nejevoljno vzkliknila:

«Presneti falot, vidim ga, kako divja z atomskimi kotalkami po cesti. Gotovo je že prekoračil dovoljeno hitrost 3000 kilometrov. Vedno plačujem zanj kazni, ker krši prometne predpise».

«Ne smeš mu preveč zameriti», je miril Mars-Kars, «saj je še mlad. Prihodnji mesec bo dopolnil 568. leto».

Prekinilo ga je nestrpno brnenje zvonca.

«To bo bržčas Kars junior», sta vzkliknila oba hkrati. «Skoči no skozi okno! Gotovo je pozabil ključ od dvigala», je ukazala gospa Karsova svojemu možu.

Mars-Kars si je nataknil volnene copate, pričvrstil padalo ter se nerodno skobacal skozi okno. Pri tem je godel: «Kako je to zoprno! Kar naprej moram skakati skozi okno. Naši sosedje Mars-Farsovi so si kupili pred dobrim tednom leteči krožnik. Seveda, saj je ona skrbna gospodinja. In tudi kuhati zna prvovrstne mesnate pilule. Naša mati pa...». Stavka ni dokončal ker ga je gospa Karsova sunila, da je padel v globino; stanovali so v 125. nadstropju.

Čez nekaj sekund so že vsi trije sedeli za mizo in žvečili pilule.

«Kaj pa si ti misliš?» je začela oštevati lahkomiselnega sina gospa Karsova. «Sedaj je ura točno dve, sedem minut, 42 sekund in 5 desetink sekunde. Ob tem času smo po navadi že vedno pojedli».

«Draga mamica», je odvrnil s polnimi usti mladi Kars, «na trgu sem poslušal najnovejša poročila, pa sem zamudil».

«Ah, ta tvoja poročila. Same neumnosti», ga je zavrnila gospa Karsova.

«Kaj pa je novega?» je vprašal stari Kars.

«Nič posebnega. Marsov je v svojem govoru napadel zahodne imperialiste, v Marsfransiji je padla vlada, v Marswoodu so izvolili miss Marsa za letošnjo sezono, iz gospoda Mars-Varsa so z operacijo napravili dve ženski, ena se bo imenovala gospa Mars, druga pa gospa Vars...».

«Ne govori med jedjo», je tarnala gospa Karsova.

«Pusti ga naj pove do konca!», je nestrpno dejal gospod Kars. «Morebiti bi se dala tudi iz mojega bedra narediti čedna gospodična».

«Se nekaj sem pozabil», je nadaljeval Kars junior. «Nad mestom so se pojavili neznani leteči predmeti, imeli so obliko kuhalnice, barvo pa so spreminjali. Domnevajo, da gre za letalske stroje, ki so prišli z Zemlje. Vendar tega ni verjeti, saj smo se učili v šoli, da na Zemlji ni živih bitij».

«Kaj pa učitelj ve», mu je padel v besedo stari Kars. «Pred časom sem bral, da imajo na Zemlji kulturo, ki je daleč pred našo. Celo atomska bomba je pri njih baje zastarela».

«Neumnosti. Tisti, ki so videli te kuhalnice, so se bržčas najedli alkoholnih pilul in so videli prikazni», je pripomnila gospa Karsova.

«Poročila natančno navajajo, kakšno zunanjost imajo ti prišleci z Zemlje. Baje imajo samo dve nogi in — sliši se prav neverjetno — samo eno glavo. Ne morem si jih nikakor predstavljati».

«Eno glavo», se je ironično nasmehnila gospa Karsova. «Saj sem rekla, same neumnosti».

«Ko sem hodil na univerzo», je dejal gospod Kars, «nam je profesor pokazal v špiritu otroka, ki je imel samo dve glavi, toda živel je le sto let. Da bi imeli samo eno glavo tega skoraj ne verjamem».

«Dosti je tega praznega govoričenja. Pojdita v lekarno po večerjo, jaz pa bom medtem pomila epruvete», je zaključila razgovor gospa Karsova.

Kars senior in Kars junior sta leno vstala, si nataknila vsak po tri klobuke, na vsako glavo po enega, si pritrdila padala in skočila skozi okno.

«Leteče kuhalnice. Ljudje na Zemlji. Ena glava. Neumnosti!» je nejeverno zagodrnjala gospa Karsova, zamahnila z roko in se lotila pomivanja.

Kraljiček in orel

Kraljiček je veselo poletaval od grma do grma, ko je visoko nad sabo opazil orla. Ves presenečen je sledil njegovemu poletu. Ko pa je ta končno izginil z vidika, je malce pomislil ter se vprašal:

«Zakaj neki bi ne poskušal tudi jaz tako visoko in tako lepo leteti?»

Skušal je vzleteti proti soncu, a zaman; kaj kmalu je spoznal, da njegove peruti niso ustvarjene za višino.

Malce je pomislil ter pomodroval:

«Če bi bil velik kot on, bi tudi jaz letal visoko. Sicer pa je tudi pri tleh in med grmovjem lepo: če te tu, kdo zasleduje, se mu vsaj lahko skriješ.»

Zakaj pojesta dve beli ovci več kot ena črna?

(Ker sta beli dve, črna je pa sama.)

Sestavljena iz najboljšega materiala
Izdelana po najnovejših tehniških odkritjih
Izbrana eleganca modelov
Cene ugodne
Popolno jamstvo za 5 let

Zahtevajte jo pri svojem urarju!

Ivan Ribarič

Uvoz — Izvoz

Zaloga oglja, premoga in drv za kurjavo
NA DROBNO — NA DEBELO

Vseh vrst trdega in mehkega rezanega lesa, furnirja, vezanih plošč itd.

Prevzamemo prevoze vsakovrstnega blaga z lastnimi prevoznimi sredstvi

Urad: TRST Ul. Crispi št. 14 — Tel. 93-500
Skladišče: Ul. delle Milizie 19 — Tel. 96-510
Telefonska stev. stanovanja 95-918

MOTOM 48 CCM
DELFINO 160 CCM

Postaja za usluge v Nabrežini: FRANC SIBELJA
ZNIŽANE CENE

STARA IN ZNANA TVRDKA

25-letno jamstvo. Naprodaj rabljeni poglobljivi stroji v omaricah. Vzamemo v račun in dobro plačamo rabljene stroje. Popravila z jamstvom. Obročno odplačevanje po nizkih dnevno. Brezplačen pouk v vezenju.

TOVORNI PREVOZI POŽAR ARTEMIO

TRST - Ul. Mon... Telefon št. ...

v vse kraje tudi v inozemstvo

IMPEXPORT

TRST, UL. C. BATTISTI 23.I.
Tel. 44-208 Telegr. IMPEXPORT-TRIESTE

UVAŽA:
Vsakovrstni les, drva za kurjavo, gradbeni material

IZVAŽA:
tekstil, kolonialno blago in razne novrstne stroje

SPECIALIZIRANO PODJETJE ZA VSAKOVRSTNE KOMPENZACIJE

LETOŠNJI NOBELOV NAGRAJENEC ZA LITERATURO

E. Hemingway

Čez dva metra visok, širok kot razsežna omara, z osivelo brado in dobrodušnimi očmi, to je «starec iz morja» — ameriški pisatelj Ernest Hemingway, že večkrat predlagan za Nobelovo nagrado, toda namerno ali nenamerno prezrt, človek, čigar knjige so prevedene na vse svetovne jezike in katerih skupna naklada znaša 50 milijonov izvodov. Slovenci ga poznamo po romanu «Komu zvoni» in po novelah «Sneg na Kilimandžaru» ter «Starec in morje», ki je ena najboljših svetovnih novel.

Postal bom pisatelj

V Oak Parku, predmestju Chicaga, so mu potekala mlada leta. Oče zdravnik, ga je vodil po svojih poteh, ki so ga včasih povedle daleč v notranjost države, tja do zapuščenih indijanskih naselbin. Tako je imel Ernest priliko, da je spoznal Ameriko kot divjo in prirodno deželo, Ameriko, za katero so današnji Amerikanci prevarani. Njegova glavna zabava sta bila potepanje in ribolov. Zaman se je mati trudila, da bi iz umazanega paglavca napravila malega gentlemana. Ostal je takšen do danes. Potepanje in pustolovščine, vesele družbe, dobre knjige in veselje nad življenjem, to je Ernest Hemingway.

Sedel je na stari barki ter ure in ure potrpežljivo molel trnek v vodo. Oče je opazoval močnega dečka, kako je dorašča v mladeniča in ko mu je ta nekega dne izjavil: «Oče, postal bom pisatelj», se je začudil. Kajti za dvanajstletnega, normalno razvitega dečka, je to dokaj čuden odgovor. Pisatelj! Človek bi razumel, če bi dejal: inženir, general, kapitan ali kaj podobnega. Toda pisatelj? Ne! Oče tega ni mogel razumeti. Ko ga je vprašal, zakaj, mu je sin mirno odgovoril: «To pa je moja privatna stvar». Tako se je končala nedeljska idila v Hemingwayevi družini. Leta so tekla in prišla je svetovna vojna. Ernest je bil med prvimi ameriškimi prostovoljci. Zavrnili so ga, ker je bil premlad in ga poslali s prvim vlakom domov.

Leta 1917 je poizkusil znova. Uspel je. Postal je reporter «Kansas city Star», doživel svoj novinarski krst in bil poslan kot bolniški strežnik v Italijo. Poveljeval je avtomobilu Rdečega križa in trem Italijanom vse do takrat, ko je avtomobil zadela avstrijska granata in razstrelila Ernestu nogo. Dolgo je poležaval po bolnicah, dokler se ni leta 1919 vrnil domov z največjim italijanskim odlikovanjem in aluminijastim kolenom. Postal je tih in preboleval posledice vojne.

Beg v svet

Dolgo ni strpel doma. Odpotoval je v Chicago in dobil službo pri nekem obrtnem časopisu. Literarne beznice, podobne kriminalnim brlogom, so postale njegovo zatočišče. Leta 1921 se je poročil in odpotoval v Kanado. V Torontu, glavnem mestu province Ontario, je postal sodelavec «Toronto Star». Tri mesece nato je bil v Evropi, kjer je ravno še ujel konec grško-turške vojne. Nato je odpotoval v Losano na mirovno konferenco. Ko se je konferenca končala, Ernest ni imel več kaj početi v Evropi. Toda ni se več mogel ločiti od starega kontinenta in tako se je zgodilo, da je ostal v Parizu. Zakon se je razbil in Ernest je postal samosvoj. Pripetilo se je, da je zgubil kovček in rokopis in tako so njegova prva dela ostala neznana. Delal je kot reporter pri Hearstovem časopisu in zaslužil ravno toliko, da je bilo premalo. Leta v Parizu so bila najhujša. Brez denarja, z eno obleko, parom čevljev in dvema srajcama se je prebijal skozi življenje. Potem pa so prišle njegove knjige, z njimi denar, slava in uspeh. Pariz pa je postal njegovo zatočišče in vedno znova se je vračal nazaj, živel, kot je živelo tisoče in tisoče literatov vseh časov. Ko se je začela v Španiji državljanska vojna, se je pojavil v Madridu. Na strani «rdečih» se je dve leti boril z gverilci, se drugič oženil in kmalu postal vdovec. O Španiji ne govori rad. Govori pa njegova knjiga «Komu zvoni», ki je postala dokument o nasilju in trpljenju Španije v času, ko je Franko s strojnicami kosil bedne španske kmete. Nekajkrat je potoval okoli sveta, ne da bi zato porabil en sam groš. Bil je v malajskih džuglah, v Afriki, na Madagaskarju, v Japonski in v Avstraliji. Na Kitajsko je potoval s svojo tretjo ženo in se spoznal s tamkajšnjimi komunističnimi voditelji. Prepotoval je v starem fordu vso Azijo, spoznal kopico ljudi in med njegovimi prijatelji so bili knezi, maharadže, barmani in gangsterji, filmski zvezdniki in postopači. Vsi ti so bili ljudje, ki so živeli svoje življenje

Tudi II. svetovna vojna ni minila brez Hemingwaja. Svojo ribiško barko «Pilar» je preuredil v malo vojno ladjo in dve leti križaril ob severni obali Kube ter pomagal ameriški mornarici, kjer je mogel. Leta 1944 se je odpeljal v Anglijo kot reporter velikih ameriških časopisov. Kjer se je kaj zgodilo, tam se je pojavil, ne glede na ukaze, ki so mu jih pošiljali razni generali. S svojo sivo brado, jeklenimi očali in ogromno usnjato jopo je drvel po Franciji, med dvema frontama v blatnem jeepu; s seboj je imel svojega zamorca in tri pripadnike odpora. Kjer se je pojavil, tam je izbruhnilo veselje, petje, muzika in pijača. Hemingway je namreč vlekel po celi Franciji dve ogromni bencinski posodi, ki sta bili vedno polni: v eni je bil vermut, v drugi džin. Tako je Ernest sredi zapornega ognja mešal koktajle in brundal kavbojske pesmi.

Hemingway zasede Pariz

Bližala se je bitka za Pariz. General tretje armade je izdal ukaz, da ne sme noben novinar pred armado. Hemingway je to zvedel in se usedel s svojo družbo na jeep. Smer je bila Pariz. Armada je ostala daleč zadaj. Sredi vročega poletnega dne se je na pariških ulicah pojavil drdrajoči jeep, v katerem je sedel osivel velikan s krvavo obvezo okoli glave. Pariz je bil prazen. Na velikih bulvarih ni bilo žive duše. Jeep se je ustavil pred hotelom Ritz.

Drugi dan, ko so bile ceste polne ljudi in je zavezniška armada zmagoslavno vkorakala v Pariz, se je iz bara Ritz zaslišal jazz. Pred vrati je stal pijan črnec in mahal poveljujočemu generalu: «Mister priti sem, vas vabiti mister Hemingway. V kleti mnogo dobre pijače».

V baru je sedel Ernest v družbi štirih pripadnikov odpora in ducatov praznih steklenic. Pariz je bil osvobojen.

Ribič

Sedaj je četrtič poročen in živi na Floridi. Njegov opravek je lovljenje velikih rib in pisanje dobrih knjig. Pozdravljajo ga vsi pod imenom «mister papa». Ne poznajo ga kot pisatelja temveč kot dobrega človeka, ki pomaga tam, kjer je to potrebno. Živi ob svojem Karibskem morju, poln življenjske sile, poln dogodivščin, katerih ni doživel še noben junak iz še tako pustolovskih romanov. Iz svoje vile, ki stoji na visokem griču, gleda na pot, ki jo je prehodil.

ŽALOSTNA URA

Sedel je na robniku pločnika in jokal. Mimo so hodili ljudje. Nekateri brezbrižno, drugi so mu rekli: «Cmera, pojdi domov!» Potem so odšli naprej in se niso več zmenili zanj. On pa je presunljivo jokal, jokal je tako silovito, da je moral loviti sapo, zraven pa je hlipal.

Šel sem mimo, pa sem se vrnil in obstal ob njem. Ni se ozrl. Kar naprej je jokal in glavo tiščal med roke.

Vprašal sem ga: «Zakaj jočeš? Povej!» Nič mi ni odgovoril, nenadoma je vstal, zbežal v sosedno ulico in se naslonil na ograjo. Stopil sem za njim. Mislil sem, da bo znova zbežal. Počakal me je. Prijel sem ga za roko in ga obrnil k sebi. «Povej!» sem dejal in skušal ujeti njegov pogled, ki ga je skrival pred menoj.

«Kako ti je ime?» sem silil vanj in zopet zaman čakal na odgovor. Sedaj je že meni postajalo nerodno. Nisem vedel, kako naj ga pripravim, da bo odprl usta.

«Povej, se bova pogovorila!» sem mu rekel prijazno in ga stresel za roko. «Poglej, kakšen fant si in jokaš. Vsaj ime mi zaupaj.»

«Tone», je rekel.

«Torej Tone si», sem ponovil. «In zakaj jokaš?» sem zopet vprašal.

«Si se stepel?» sem dejal. Svojemu vprašanju nisem verjel. Njegov jok je bil preveč presunljiv in bolesten. Zdelo se mi je, da ga vse boli. Njegova otroškost je morala biti hudo tepena. Najbrž je premišljeval: «Zakaj, zakaj, zakaj», in si ni vedel odgovoriti.

«Ne, nisem se stepel. Doma sem bil tepen», mi je odvrnil.

«Si že zaslužil», sem ga hotel izvabiti, da bi mi vse povedal.

«Ni res, da sem zaslužil,» je skoraj zavpil. «Ni res, da sem zaslužil.»

«Zakaj naj bi te potem tepli?» sem vprašal.

«Oče me je. Vedno sem tepen, kadar pride domov pijan. Pa ne samo jaz, vsi smo tepeni, vsi po vrsti, kar nas je doma. Kadar dobi plačo, smo vedno tepeni, ko pride domov.»

Nisem ga več ogovarjal. Nič mu nisem vedel povedati. Pobožal sem ga po glavi. Odšel sem in mislil: vedno, kadar dobi plačo..

V. N.

Uspavanka

Aja-tutaja
punčka že aja.
Psiček pred vrati
nič več ne laja.
Muca v zapečku
nič več ne prede.
Na nebu svetijo
zvezdice blede.

Veverica pekarica

Tam v daljavi,
tam v goščavi,
tam so lešniki doma.
Veverica
pekarica
tam pekarno ima.
Z vitke veje

se zasmeje,
krog pasu predpasnik bel.
In prodaja
in razdaja,
kar si kdo je zaželel:
Postopaču
in beraču
ježu dà pogač,
požeruhu
in lenuhu
polhu dà kolač
in rudarju
kožuharju
krtu dà rozin
in lisici
po butici
polno pest luščin

Dane Zajc

Zaguljena uganka

Če ste količkaj Slovenci
in če bistri ste učenci,
tole stvar mi vi povejte
in imena ta nastejte:
Deklic 25 imamo,
njih imena vsi poznamo,
so doma iz ene hiše,
vsaka še drugače piše.
Naj povem še za nameček:
deklica je vsaka deček,
pet med njimi je kričačev.
Komur pamet se kaj miga,
ve, da hiša njih je — —;
Kdor ima pod nosom brke,
ve, da deklice so — —.

(Kmjiga — črke)

NAŠI KRAJI IN LJUDJE

Kaj ukreniti za naše kmetijstvo

O kmetijsko - gospodarski vrednosti Tržaškega Krasa je različno mnenje, ki ga v glavnem moremo deliti na dve skupini: na nerealno in realno ali tudi na mestno in podeželsko. V prvo skupino spadajo prebivalci Trsta s pristno meščansko miselnostjo, duševno ločeno od naše zemlje, ki ji je tuja toliko bolj, kolikor živi tod živelj, ki ga njih nacionalna čustva odklanjajo. Njim je Kras s prebivalstvom vred kratko brez vrednosti, pa čeprav tako visoko cenijo njegove proizvode. Drugo skupino sestavljajo vsi, ki so s Krasom povezani materialno (gospodarsko) in moralno. Vendar je tudi pri njih glede kmetijsko-gospodarskega vrednotenja Krasa deljeno mnenje, ki ima svojo ločnico med starim in novim rodom. Mladina namreč polaga vso vero za svoj gospodarski obstoj v vsakršen drugi poklic, le zemljo odklanja. Ta pojav je splošen in njegovi vzroki znani.

Če prezremo prvo skupino, ki ne zasluži, da bi se kvarjali z njeno sodbo o Krasu, se moramo ob mnenju mladine vprašati: Ali se kmetovanje na naši kraški zemlji res več ne izplača? Lahko tudi nastavimo vprašanje: Ali so res izčrpane vse možnosti za povečanje njegove donosnosti?

Takšen je videz. A ni takšna resnica. Talne razmere so res neugodne kot so neugodne povsod po kraških poljih in ogradah s tenko plastjo zemlje. Podnebne razmere nam tudi nagajajo, ker pomanjkanje talne in zračne vlage ni lahka zadeva v kmetijstvu, posebno če ima še besedo burja. Kljub temu pa moramo trditi, da bi mogli z današnjimi agrotehničnimi in drugimi pripomočki izvabiti tudi iz kraške skope zemlje še kaj več. Naj za to navedemo le nekaj primerov.

Vzemimo na primer našo glavno vejo kmetijskega gospodarstva — živinorejo, oziroma govedorejo. Ta je nekako komaj pol tega, kar bi lahko bila. Tudi nismo še resno skušali z rejo perutnine in drugih malih živali, za kar so pri nas na splošno povoljni pogoji.

Glede na gojitev poljskih kultur smo ostali pri starem in ne vemo še o intenzivnem izkoriščanju zemlje, zlasti nekaterih povrtnin. Ali moremo govoriti o sadjarstvu. Kolikor ga je tod nekoč bilo, bo skoro le še spomin. Imamo ugodna tla za vsakovrstno koščičasto sadje, a razen češenj ga skoro ne poznamo. Naše češplje so bile zelo cenjene, marelic nismo gojili. In orehi ter mandeljni? Neki jugoslovanski sadjar - znanstvenik je pisču tega članka pred nekaj leti med drugim dejal: «Če bi se Kraševci odpovedali vsemu sadnemu drevju, enemu bi se smeli, ker je za ondotne kraje zelo hvaležno drevo: ob poteh na senožetih in gmajni bi lahko rastli kakovostni orehi.»

To je nekaj zgoščenih misli o možnosti zvišanje kmetijske dejavnosti in s tem utrditve gospodarskega obstoja na kraških tleh. A te možnosti so tesno povezane s pogoji, ki jih je «Primorski dnevnik» že obravnaval. Pri vsaki pomembnejši javni akciji mora biti zainteresirana država in prispevati materialno in moralno. Imeli smo «gospodarjev z vseh vetrov. Niso se zmenili za nas in niso poznali našega življenja, naših potreb in zahtev. Milijoni in milijarde so šli v razne gospodarske in še bolj negospodarske, v socialne in nesocialne kanale. Naša zemlja je bila deležna ostankov Lazarjevih kosti, ker jim ni bila niti — pastorka.

Ali bomo po tolikih razočaranjih končno mogli zbuditi vero v pravično in razumno naklonjenost državne uprave nasproti nam in našemu osnovnemu kapitalu — zemlji? Predvsem pričakujemo, da bo čimprej rešeno vprašanje strokovne izobrazbe naše podeželske mladine. Ta naša, že stara zahteva je nekaj tako naravnega in utemeljenega, da bi vsako nadaljnje odlaganje z njegovo rešitvijo bilo ne le v nasprotju z duhom londonskega sporazuma, ampak bi pomenilo zanikanje našega obstoja in pravice do napredka. Cesar nismo dobili do sedaj, nam v toliko večji meri pritiče odslej.

Če torej naše kmečko-delavsko ljudstvo zahteva čimveč znanja in bolj umno izkoriščanje svoje zemlje, je to utemeljeno gospodarsko in socialno. Kmetijska šola, kmetijski tečaji in predavanja niso namenjena le kmetu. Naš delavski človek si žal ne zna lepšati in lajšati življenja na bolj razumen in kulturen način. Dom naj bi mu ne bil le udobna stanovanjska streha, temveč naj mu vzbudi razumevanje in smisel za odmor in razvedrilo v prirodi, to je predvsem v umno in smotrno urejenem vrtu, ki naj ugodno vpliva na oko in — želodec. Če to na splošno pogrešamo, je to zaradi tega, ker ni od nikogar pobude in napotkov, vzgoje in pouka niti za moški, še manj za ženski spol. Da, tudi za ženc bi morali skrbeti in jo usposobiti za vedno težjo nalogo v gospodinjstvu, kar bi vsestransko učinkovalo zelo blagodejno. Smelo lahko podčrtamo, da je njena soudeležba pri narodnem gospodarstvu tako odločilnega pomena, da bi glede strokovne izobrazbe ne smela zaostajati za moškim. Severni narodi znajo to njeno vlogo bolje ceniti kot mi.

Gospodarske ustanove in organizacije naj temu vprašanju posvečajo čim večjo pozornost. Niso od tega izvzete občine, ki naj bi jim bila ta skrb med prvimi. Državna uprava pa naj to čimprej izvede.

J. F.

NE GNOJNICE SADNEMU DREVJU!

Izvedenci so proti temu, da bi v jeseni sadnemu drevju prilivali gnojnice. S tem bi v tem času, ko sadno drevje prekine svojo rastno dobo, še enkrat pognali v rast drevesa, ki bi pričela na vršičkih vejic na novo poganjati. Ob prvem mrazu bi vršički pomrznili. Poleg tega je v jeseni sadno drevje z gnojnico zelo dovzetno za bolezni, predvsem za raka.

S. t. m. je Kata Peračeva z Opčin praznovala 94-letnico svojega rojstva. Kremenita Openka iz kremenitega rodu je poznala vse trdote življenja. Kljub svoji visoki starosti nona Kata še danes pomaga pri delu svoji nevesti, če ne drugega, da plete nogavice za ves dom. Pred nekaj tedni je slavljenko obiskal tudi filmski reporter iz Beograda in jo posnel

Kati Peračevi z Opčin želimo ob redkem jubileju, da bi še dokaj let bila ponos našega slovenskega rodu in da bi ob njeni stoletnici spili kozarček dobrega domačega vina v njeni družbi.

OPČINE

Kot v starih, zlatih časih!

Pretekli torek smo spremili k zadnjemu počitku nenadoma preminulo Marijo Daneu iz znane in spoštovane Danevove družine na Pikelcu. Malokdaj je pri naših pogrebih toliko ljudi in cvetja, kot ga je bilo ta dan, kar je pač najlepši dokaz, da je bila pokojnica cislana od vseh vaščanov. Pri odprtem grobu je zapel žalostinki domač pevski zbori in bila je že noč, ko so se vaščani poslovili od drage pokojnice.

Pevski zbor je na tem pogrebu že drugič nastopil. Prvič smo ga slišali 1. novembra na pokopališču, ko je zapel «Vigred», «Gozdič» in «Žrtvam». Kljub temu, da so pevci imeli le nekaj vaj, so lepo zapeli, da nas je kar prevzelo. Res je, da je med njimi mnogo petja vajenih glasov, kar pa seveda ne zmanjšuje njihovega uspeha. Sedaj krožijo govorice, da se bodo ti, zaenkrat še nekako priložnostni pevci, resno oprijeli dela. Pravijo, da bodo ustanovili močan pevski zbor, ki se bo lotil predvsem narodnih pa tudi umetnih pesmi. Res bi bil čas, da se tudi v naši vasi «zmigamo», saj je prav pod častjo, da ima skoro vsaka sosednja vas svoj zbor, mi pa nič!

Lani je dramska skupina z uspehom nastopala s «Tremi vaškimi svetniki». Pravijo, da se člani te skupine že pripravljajo na novo igro, katero naj bi igrali še v tej zimi. Kako lepo bi bilo, ko bi se dramski družini priključili tudi pevci in s svojim nastopom izpopolnili program. Takrat bi se kulturno-prosvetno življenje na Opčinah res razmahnilo tako kot v «starih, zlatih časih».

Toda preidimo s kulturno-prosvetnega področja na gospodarske probleme. Brali smo, da je bilo za združitev obeh openskih postaj ter razširitev tamošnjih tirnih naprav nakazanih 1 milijardo 300 milijonov lir. Ta dela so res potrebna, saj so Opčine danes važna obmejna postaja, ki pa s svojimi objekti ne more zadostiti zahtevam modernega prometa. Ko bodo napravili novo postajo za potniški promet, uredili skladišče ter razširili železniški park, tedaj upamo, da bo tudi za nas dovolj dela. Če bo tržaško pristanišče res služilo vsem zalednim državam, kot je to predvideno v sporazumu, tedaj se bo skozi Opčine razvijal promet na dveh najvažnejših progah iz tržaškega pristanišča: Trst-Ljubljana in Trst-Jesenice. Kako je bilo takrat, ko smo potovali po Južni železnici iz Trsta na Dunaj, se starejši še spominjamo. Upajmo, da bo koristi sprostitve prometa na tej progi občutila tudi naša mladina.

NABREŽINA

Skrb občine za sodobno šolsko vzgojo

Občinska komisija z županom na čelu je te dni pregledala nekatere šole in vrtec v naši občini z namenom, da ugotovi in nato odpravi nekatere pomanjkljivosti, kar je umestna akcija. To pa nas posredno opozarja na velik nedostatek, ki mogoče ni tako viden in znan, ker posega v problem sodobnega šolstva. Sicer je «Primorski dnevnik» nanj že nekajkrat opozoril in bi bilo zelo priporočljivo, da bi mu vse podeželske občine posvetile več zanimanja. Gre namreč za šolsko vzgojo v smeri kot jo vedno bolj narekuje družbeni razvoj: za vzgojo spoznavanja in zbližavanja s prirodo in posredno za spoznavanje osnovnih načel umnega izkoriščanja plodne zemlje ne le od kmečke, ampak tudi od strani delavstva.

Okrog naših šol je pušča namesto skrbno urejenega in negovanega zemljišča. Mari ni to v zasmeh vzgojno-poučnim nalogam šole? Vrt ob šoli ali vsaj kos zemljišča v učne namene je danes stopnjevana nujnost. Brez tega ne moremo govoriti o sodobni šoli, in to še najmanj na deželi.

Podjetje Montecatini je ob prihodu Italije poklonilo svojim delavcem (kamnosekom) po 15.000 lir nagrade. Dobro bi bilo, da bi se ta «socialni» čut podjetja zbudil tudi ob drugih prilikah in bi ga v tem smislu posnemala tudi druga kamnoseška podjetja, saj jim delavci ustvarjajo lepe dobičke.

ZGONIK

Naše gospodarsko in prosvetno življenje

V zadnji nedeljski številki «Primorskega dnevnika» smo čitali pritožbo o redkih poročilih iz naše vasi. To je res. A je tudi res, da smo temu krivi sami. Sploh je naša velika slabost, da se v vsem, kar se tiče splošnosti, zanašamo le na druge. Kar je prav in koristno, moramo storiti tudi sami. Za pisanje res nismo vneti, a smo vsi pismeni in bi lahko nekaj napisali. Za danes povem jaz nekaj. Če nj dela in zaslužka, zakaj bi se ne lotili domačih del, ko je toliko prilik za izboljšanje kmečkega gospodarstva? Naše senožeti, polja in vinogradi kličejo po pridnih in čimbolj razumnih rokah. Če ne bodo za to hvaležni takoj, bodo malo kasneje. Zemlja ni sirota in zna pravično nagraditi. Tožimo, da ni sadja, vina, zelenjave. Še manj bo, če bo mladina zrla na zemljo le križem rok. Naši pridelki res podlegajo suši, vetru, škodljivcem, a še bolj naši nemarnosti. Čim prej bomo to spoznali in popravili, tem bolje za nas.

To sem želel povedati in tudi vprašati, če je res, da se namerava ustanoviti nekje pri nas (Zgonik ali Saležd) kmetijska šola. Res je za to že skrajni čas in bi bilo s tem ustreženo vsem vasem.

Našo učiteljico g. Lupinc stavimo za zgled podeželskemu učiteljstvu kot kulturno prosvetno delavko.

DOLINA

Na pošti še vedno italijanska uradnica

Pred kratkim smo se oglasili v zvezi z novo uradnico na pošti. Vsi naši protesti v časopisu so bili zaman. Uradnica je še vedno ista. Pa tudi napisna deska, o kateri smo tudi že pisali, je še vedno samo v italijanščini.

10. t. m. zvečer ob 18. uri se je izvršila zamenjava civilnih policistov. Na njih mesto so prišli karabinjerji. Policisti pa so zaenkrat ostali samo nad vasjo, kjer je obmejni prehod pri Prebenegu. Zanimivo je, da tisti policisti, ki svojih stvari niso odnesli iz vojašnice do omenjene ure, pozneje tega niso mogli več storiti in jih niso pustili več v vojašnico. Vsi policisti so sedaj pri Sv. Soboti in vlada med njimi zelo slabo razpoloženje. Prejšnji napis nad vojašnico so odstranili in postavili novega samo v italijanščini.

Ne smem pozabiti omeniti še to, da je naš odbor OF vreden kritike zaradi tega, ker ne postavi plakatov po vasi, kadar je množični sestanek, tako da se ga mnogi člani ne udeležijo, ker zanj ne vedo.

USPEHI IN PRIZADEVANJA LJUDSKIH OBLASTI

Novo življenje v vaseh od Škofij do Dragonje

Zadružni domovi - središča gospodarskega in prosvetnega življenja - Nova industrijska središča, novi vinogradi, melioracije, elektrifikacija podeželja

Koper smo si že ogledali, zdaj pa pojdimo malo na deželo, po istrskih vaseh in gričih, da vidimo, kaj je tam novega.

V sončnem jesenskem dnevu je prav prijetno potovati po naši Istri; rekel bi skoraj, da je tu lepša jesen kot pomlad. Nebo je jasno, morje svetlomodro in mirno, v vinogradih pa se prepletajo žive in nežne barve v vseh tonih in niansah. Na zidovih starih neometanih istrskih hiš se suši koruza, iz kleti pa sili prijeten vonj novega vina. A to ni vse. Tako je bilo tudi pred leti, a takrat je bilo življenje istrskega kmeta ena sama dolga trnova pot, ker je moral služiti tujemu gospodarju, ker je bil zaradi svoje narodnosti preganjan, ker je najlepša in najrodbitnejša zemlja bila last veleposestnika, ker ni imel najmanjših ugodnosti spodobnega in sodobnega življenja in se ni mogel gospodarsko, niti kulturno razvijati.

Če je bila osvobodilna borba zgodovinskega pomena za ves naš narod, je bila to tembolj za našega istrskega človeka. Bolj kot kjerkoli se prav v Istri vidijo na vsakem koraku spremembe in velik napredek po osvoboditvi. Začelo se je novo življenje, človeka dostojno življenje. Napisati bi moral dolg članek o tej spremembi s primerjavo med nekdanjimi in sedanjimi razmerami. Pa prepustimo to bolj sposobnim pojdimo za zdaj bežno po vaseh od Škofij do Dragonje, ob obali in notranjosti te naše lepe dežele, ki ji je po stoletjih suženjstva končno bila priznana pravica, da se združi s svojo domovino.

Na novem bloku srečamo v jutranjih urah delavce in kmete iz vasi, ki so bile po londonskem sporazumu priključene k Jugoslaviji. Eni gredo na delo v mesto, drugi na svoja polja, ki so ostala tostran meje. Po kratki formalnosti nadaljujemo svojo pot. Na levi strani so Plavje, naša vedno zavedna in napredna vas. Tu se je začelo novo življenje pred nekaj dnevi. Na Škofijah je pred zadružnim domom pri starem bloku živahno, skupina ljudi iz raznih vasi čaka pred občinskim uradom zaradi svojih opravkov. Lep zadružni dom so tu postavili ko je še tu mimo potekala meja. V domu imajo gostilno, lepo trgovino, več sob in prav lepo in prostorno dvorano. Pred dnevi je nastopalo gledališče za Slovensko Primorje s Kranjskimi komedijanti in dvorana je bila natrpana z domačim občinstvom. Zdaj pa so dobili tudi moderno kinoaparaturo, tako da bodo stalno imeli kinopredstave. Lahko bi šli pogledat malo po Miljskih hribih, pa je pot s Škofij na Elerje prestrma. Poti so bile tod pod prejšnjo miljsko občinsko upravo zelo zanemarjene. Zdaj so jih popravili in nasuli z gramozom. Toda ne bo ostalo pri tem. V načrtu je, in krediti so že obljubljeni, da bodo čimprej zgradili s Škofij na Elerje popolnoma novo, bolj položno cesto, ki bo povezala cesto Trst-Koper s krožno cesto po Miljskih hribih, ter novo cesto od Sv. Bride do obalne ceste pri Debelem rtiču, tako da bo nastala nova krožna cesta Škofije — Miljski hribi — Debeli rtič — Ankaran s povezavo na tržaško cesto in novo cesto Koper — Ljubljana.

Nadaljujemo svojo pot. Proti Ankaranu? Tam je zdaj lepo urejena bolnišnica, a še lepša je v Valdoltri, nad cesto pa je skupina novih stanovanjskih hiš. V tem lepem obmorskem predelu bodo prav gotovo zrasla sčasoma razna zdravilišča in domovi za vso Slovenijo. Med Ankaranom in izlivom Rižane je bila pred leti izvršena melioracija, za obnovo teh melioracijskih naprav pa so v zadnjih letih investirali že 33 milijonov dinarjev. Nad cesto v Ankaranu je 8 ali 9 novih stanovanjskih hiš.

Krenimo po novi cesti proti Dekanom. V bližini križišča se dviga prva stavba bodočega industrijskega središča, ki bo tu nastalo. Zgrajena je že hladilnica za sadje in zelenjavo. Tu bodo zdaj končali z montiranjem potrebnih naprav. Zmogljivost hladilnice bo 600.000 ton sadja in zelenjave letno. Tu je v gradnji tudi nova in moderna mlekarna, za katero so letos investirali 53 milijonov dinarjev. Začeli so z deli tudi za gradnjo tovarne ključavnic, ki že obratuje v Dekanih, a zaradi razvoja potrebuje novo in večjo stavbo. Tri stanovanjske hiše so že zgrajene za delavce in nameščence tega centra, sezidali pa jih bodo še več.

Ob cesti je zrastla pod Dekani še druga lepa stavba, šolsko poslopje za osemletko. Dekančani pa imajo v vasi tudi nov zadružni dom, ki so si ga zgradili pred nekaj leti. O novi cesti, ki bo vezala Koper z Ljubljano, smo že nekaj pisali. Računajo, da bodo del ceste Rižana - Črni kal izročili prometu že ob koncu letošnjega leta. To cesto je Istra krvavo potrebovala.

Ko se vračamo po cesti proti Kopru vidimo na levi strani na dolgem grebenu griča znane vasi Sv. Anton, Čežarji, Pobegi, katerih zgodovina upora proti okupatorju je zapisana z zlatimi črkami.

Že od daleč lahko zapazimo nove, velike zgradbe. To sta zadružna domova pri Sv. Antonu in pri Čežarjih-Pobegih. Ob cesti proti Kopru pa je spet zadružni dom v Bertokih. Tu pravijo, da je najbolj rodovitna zemlja in res, vsaka zelenjava, vse pridelujejo in obdelujejo pridne roke kmeta, ki ni več kolon. Agrarna reforma je bila prava prelomnica v življenju teh ljudi in je sprostila njihove sile.

Bližamo se Kopru. V Škocijanu so blizu kmetijske šole zrastle čedne stanovanjske hiše; ob križišču, kjer se odcepi pot v Smarje in v Koper, pa je mogočna stavba nove vinske kleti. Zadaj, ob poti proti Vanganelu, so zdaj dogradili veliko zgradbo tovarne za pohištvo Stil. Povsod nove stavbe, nove gradnje, domovi, hiše, tovarne, ko da bi se teh ljudi in krajev lotila posebna mrzlica. Ni mrzlica. Istra hoče nadoknaditi, kar je zamudila pod tujim jarmom in hoče čvrsto korakati z drugimi predeli svoje socialistične domovine.

Pustimo Koper ob strani in krenemo proti Smarjam. Ta velika istrska vas je bila med vojno hudo prizadeta in skoraj vsa požgana, zdaj pa je prenovljena, ima lepo novo šolsko zgradbo in velik zadružni dom. Vas ni več natrpana kot prej, ker so si zgradili nove hiše na bolj položnem in prostornem kraju. Prihodnje leto bodo verjetno sezidali poslopje za gimnazijo, pred leti pa so iz Smarij napravili novo cesto proti Novi vasi. Če gremo po tej cesti, pridemo v kraje, ki so bili vedno najbolj zapuščeni: Krkavče, Puče, Koštabona, Sempeter, Padna.

Na križišču ceste Smarje-Puče so zgradili moderen valjčni mlin in oljarno. Kot znano, je na južnem pobočju tega gričevja pravi oljčni gaj, zlasti tam pri Krkavčah in Padni, in je zaradi tega nova oljarna za te kraje velikega pomena. Pri Sempetru, ali na Ravnem, je zraven poslopja osnovne šole zrastla stavba za osemletko.

Onstran teh vasi je velik podolgovat hrib, ki mu domačini pravijo Brič. Še pred nekaj leti je bil porastel z grmovjem in trnjem. Danes pa je preoran po vsej dolžini, posredi pa se vleče nova cesta. V dolžini 1800 m so preorali zemljo. Nato so uredili terase in začeli saditi. Do sedaj je nasajenih 0 ha; saditev bo končana prihodnje leto in bo skupna površina tega posestva 73 ha, od katerih bo kar 75 ha vinograda. Lani je okrajni odbor investiral za ureditev Brica 26 milijonov dinarjev, letos pa še nadaljnjih 40 milijonov. Tu bodo zgradili še primerno stanovanjsko in gospodarsko poslopje ter moderno vinsko klet. Tam spodaj teče Dragonja, meja med Slovensko in Hrvatsko Istro, ki je preplavljala 450-500 ha polj v dolini svoje struge. Sedaj jo regulirajo in utirajo njeni strugi ravno pot. Okrajni ljudski odbor je dal za regulacijo Dragonje že nad 70 milijonov din. Omenimo naj še, da zdaj regulirajo tudi strugo Kornalunge, ki je ogrožala 250 do 300 ha polj kmetov iz Marezig, Vanganela in Manžana. Za njeno regulacijo so investirali že 45 milijonov din.

Ob koncu bogate doline med lapornato Slovensko Istro so Sečjole, kjer kopljejo visoko kalorični črni premog. Leta 1950 so tu začeli z obnovitvenimi deli, ker je pred leti voda vse zalila. V nekaj mesecih so izčrpali iz jame nad 3 milijone kubičnih metrov vode. Ostra je bila borba Rudnik so na novo opremili, zgradili nove jaške in separacijo. V to so investirali okrog 400 milijonov dinarjev, poleg tega pa še 100 milijonov za nova stanovanja rudarjev. Lani v oktobru so začeli s proizvodnjo; z normalno proizvodnjo pa bodo začeli v začetku prihodnjega leta. V letu 1955 predvidevajo proizvodnjo nad 20 tisoč ton premoga, ki pa se bo znatno povečala v naslednjih letih. Omenimo naj, da je kalorična vrednost sečjolskega premoga okrog 7.000 kalorij.

O znanih solinah, kjer so zadnja leta izpopolnili in modernizirali razne naprave in so po finančni moči do sedaj najvažnejše industrijsko podjetje v koprskem okraju, ne bomo zdaj kaj več pisali. Tudi o piranski ladjedelnici, o Piranu samem in o industrijski Izoli je potreben poseben članek.

Po dolgi poti se malo odpočijemo v Portorožu, kamor v poletni sezoni prihaja vedno več domačih in tujih turistov. Tudi ta prelep kotiček dobiva lepše zunanje lice. Skripajočega starega tramvaja ni več, od Sv. Lucije do Pirana vozijo zdaj lepi avtobusi, parki so lepo urejeni, v hotelih pa imajo gostje dobro postrežbo.

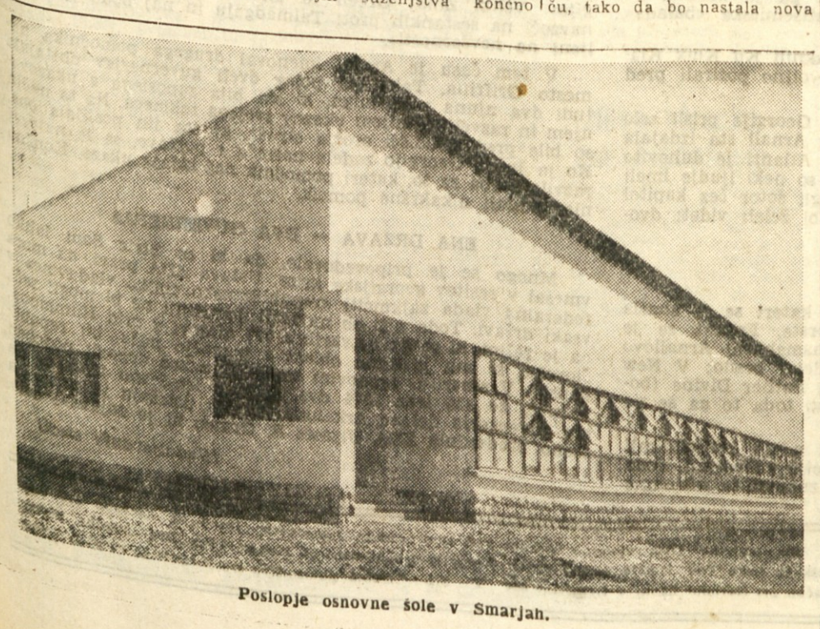
Goličave se spreminjajo v sadovnjake in vinograde, drugod pa so začeli z intenzivnim delom pri pogozdovanju, za kar so lani porabili 28 milijonov din.

Težke milijone so okrajni ljudski odbor in kmetijske zadruge izdali tudi za mehanizacijo kmetijstva. Rigolno podjetje v Kopru ima šest težkih rigolnih traktorjev, medtem ko imajo kmetijske zadruge 16 traktorjev za poljsko delo. To vse seveda vpliva na dvig proizvodnje. En primer. Leta 1952 so kmetje pridelali, oziroma prodali 4 milijone 264 tisoč kg povrtnin, naslednje leto pa 8 milijonov 462 tisoč kg.

Ljudska oblast je zares mnogo storila za napredek teh krajev. O tem nam poleg drugega govori 276 zrajenih in obnovljenih hiš, 20 novih zadružnih in prosvetnih domov, ki so raztreseni po vsem okraju, tudi v najbolj oddaljeni vasi, elektrifikacija, nove ceste, šole itd. Do leta 1952 je bilo popolnoma elektrificiranih 47 vasi, lani je zasvetila elektrika še v 14 vaseh, letos pa v desetih. Lepa razlika, če pomislimo, da je Italija do 1942. leta elektrificirala v teh krajih le 10 naselij in še to le tista ob morju.

S tem smo zaključili naše potovanje po istrskih vaseh, videli smo marsikaj, mnogo lepega in razveseljivega, kako si ti kraji gradijo lepšo bodočnost in vsestransko napredujejo. Nismo pa vsega videli niti omenili; zato se bomo še povrnili v te kraje in pisali o njih.

A. B.

Poslopje osnovne šole v Smarjah.

Magazzini KALIGER
UL. TIMEUS 3
(NOVA STAVBA) TEL. 44185 JE
VAŠA TRGOVINA
V njej dobite:
OBLEKE IZ ČISTE VOLNE od 6.500 lir naprej. DEŽNE PLAŠČE od 2.950 lir naprej. — VOLNENE HLAČE po 1.350 lir. — Poleg tega dobite pri nas: VELIKO IZBIRO DELAVSKIH OBLEK v vseh barvah in po najnižjih cenah, AMERIŠKE PLATNENE HLAČE, AMERIŠKE JOPICE za delo, NOGAVICE, PULOVERJE itd.
POSKUSITE!

RADIO TELEVIZIJA SOSSI
ELEKTR. APARATI ZA GOSPODINJSTVO, LESTENCI, MONTIRANJE TELEVIZIJSKIH ANTEN IN AVTOMOBILSKIH RADIJSKIH APARATOV TER VSA POPRAVILA.
RADIJSKI APARATI
MARELLI — UNDA — MINERVA
SIEMENS — PHONOLA — TELEFUNKEN
TELEVIZIJSKI APARATI
MARELLI — UNDA — PHONOLA
Najboljše štedilnike
vseh vrst, na premog, les, plin in tekoči plin ter električni tok po najugodnejših cenah s popolnim jamstvom Vam nudi
TVRDKA SOSSI
OPČINE — UL. MONTE RE štev. 4 (blizu šole)
Telefon: trgovina 21-155 — stanovanje 21-154
PRODAJA TUDI NA OBROKE!

AVTOGARAŽA
MEHANIČNA DELAVNICA
STAR
TRST (ROJAN) ULICA MORERI 7
TELEFON ŠTEV. 35-608

AVTOPREVOZNO PODJETJE
FRANC LIPOVEC
PREVOZ POTNIKOV
na Tržaškem v Jugoslavijo, Avstrijo in druge države
GARAZA: Ul. Timeus 4, tel. 90-296
STANOVANJE: Ul. F. Severo 6, tel. 33-113

Mizarji podjetniki kmetovalci!
Deske smre kove, mace smove in trdih lesov in tra me nudi najugodneje
CALEA TRST viale Sonnino 24 tel. 90441

PIETRO CONTENTO
TRST — ULICA CARDUCCI štev. 7 — TEL. 372-73
VELIKA IZBIRA moških, ženskih in otroških oblačil, svilenih rut, nogavic in rokavic.

TRST, nedelja 14. novembra 1954

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Vremenska napoved za danes: Pretežno oblačno vreme, nagnjenje k padavinam. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je bila 17.5 stopinj; najnižja pa 11.1 stopinj.

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Koper:** 11.00: Simfonični koncert orkestra Slov. filharmonije, sodeluje pianist Anton Soler. — **Trst II.: 17.00:** Koncert barkovljanskega pevskega zbora. — **Trst I.:** 17.30: Simfonični koncert. — **Slovenija:** 16.00: «Neznani talenti».

ŠPORTNE VESTI

NEPRIČAKOVAN IZID DVOBOJA V MILANU

Humez-Mitri k. o.

Mitri je ponovno izgubil naslov evropskega prvaka

MILAN, 13. — Krasno sliko je nudila danes zvečer milanska športna palača. Vse je bilo lepo pripravljeno in organizirano in med tisoči gledalcev ni manjkalo niti številnih predstavnic nežnega spola. Mitrija, junaka iz «fotoromanov», hoče videti pri njegovem pravem «delu» tudi marsikatera obožavalka.

Gledalci morajo brzdati svojo nestrpnost najprej s tem, da prisostvujejo nekaterim manj važnim dvobojem. Po daljši pavzi pride končno na ring najprej Humez, za njim pa Mitri, ki hiti k nasprotniku, da mu stisne roko. Pred začetkom se vrte fotografi z vseh strani okrog ringa. Po običajnih formalnostih in po zadnjih navodilih sodnika se dvoboj prične.

V prvi rundi najprej poskušanje, takoj nato pa se začne bolj resno. Humez izziva, vendar je Mitri v premoči v igri na srednjo razdaljo. Runda se konča z lahno prednostjo dosedanjega evropskega prvaka.

Druga runda: Humez napada, a Mitri odbija in nato s srednje razdalje zadeva. Humez se v nizki obrambi varuje z rokavicami in od časa do časa iztegne levico, ki zadeva skoraj nizko. Mitri pa energično napada z bližine in je tudi v tej rundi še v rahli premoči.

Tretja runda: Humez se je odločil. Ako bi nadaljeval kot v prvih dveh rundah, bi se gotovo sodnikova odločitev na koncu glasila, da je Mitri zmagal po točkah, če bi mu mogoče ne uspelo še kaj drugega. Torej je bilo treba tvegati. In pod Humezovim udarcem se je Mitri v ringu zrušil. Še se je sicer dvignil pred usodnim «deset», toda že ves majav. Humezu ni bilo težko zadeti ga drugič z mocjo, tako da se je zopet zrušil. In tedaj je sledila sodnikova odločitev: prekinitev dvoboja zaradi očitne inferiornosti Mitrija.

Humez je zmagal v tretji rundi s tehničnim k. o.

To je velika Humezova zmaga in Mitrijev poraz pomeni mogoče dokončno prekinitev njegove boksarske kariere. Kaj naj sedaj Mitri počne? Mar naj se zopet izpostavlja udarcem nepomembnih boksarjev v provincialnih mestih, da bo mogoče čez leto ali dve lahko zopet nastopil proti boksarjem večjega imena. Toda v tem času bodo zrasli že tudi drugi, ki bodo zahtevali vstop na areno, kjer je borba za visoke naslove. Nočemo biti preroki hudega in mogoče bomo še brali Mitrijevo ime kot zmagovalca v kakem velikem dvoboju. Toda če se to ne bo zgodilo, se pa tudi ne bomo več čudili.

KONCAN TURNIR V BEOGRADU

Bronstein prvi Matanović drugi

V zadnjem kolu je Gligorić premagal Petrosjana v partiji, ki je bila mogoče najlepša na vsem turnirju

BEOGRAD, 13. — **Danes so na mednarodnem šahovskem turnirju v Beogradu odigrali zadnje kolo. V središču zanimanja je bila partija med ruskim velemojstrom Bronsteinom in mladim jugoslovanskim mednarodnim mojstrom Matanovičem. Partija se je končala remi. Na ta način je Bronstein osvojil prvo mesto, toda samo za pol točke pred Matanovicem, kar predstavlja za mladega Jugoslovana v družbi ruskih, madžarskih, nemških, izraelskih, argentinskih, angleških in domačih mojstrov velik uspeh.**

Ostali rezultati: Petrosjan - Gligorić 0:1; to je bila ena izmed najlepših iger turnirja. Djurašević je premagal Madžara Barczo, Pilnik in Nedeljković sta remizirala v 35. potezi. Ivkov je premagal Janoševića. Czerniak pa Wadeja. Trifunović si je z zmago nad Karaklajičem zagotovil tretje mesto. Trifunović je poleg Bronsteina edini nepremagani udeleženec turnirja. Pirc in Milić sta remizirala.

Pred mikrofonom beograjskega radia se je sovjetski velemojster Bronstein zelo pohvalno izrazil o jugoslovanskih šahovskih mojstrih, zlasti pa je pohvalil odlično igro Matanoviča in Ivkova. Izrazil je prepričanje, da bo sodelovanje med jugoslovanskimi in sovjetskimi šahisti prispevalo k razvoju sodelovanja na vseh področjih športa in kulture med jugoslovanskimi in sovjetskimi narodi.

KONCNO STANJE: 1. Bronstein 13.5; 2. Matanović 13; 3. Trifunović 12; 4.—5. Petrosjan, Ivkov 11.5; 6.—7. Gligorić, Pilnik 11; 8.—9. Djurašević, Barcza 10.5 itd.

Z beograjskega šahovskega turnirja: Bronstein.

Drobny premagal Gardinija

SAO PAOLO, 13. — Drobny je zmagal na tukajšniem turnirju. V finalu je premagal Gardinija (It.) s 4:6, 5:7, 6:2, 6:1, 6:4.

Danes Madžarska-Avstrija

DUNAJ, 13. — V treh tekmah se bodo danes pomerili med seboj Madžari in Avstrijci. V Budimpešti bosta nastopili obe državni reprezentanci, v Badnu madžarska reprezentanca C in reprezentanca Burgenlanda ter v Debreczenu madžarska reprezentanca B in reprezentanca Gornje Avstrije.

Prvič po vojni so Madžari na široko odprli vrata gostom iz Avstrije. Že okrog 1200 Avstrijcev je prejelo vizum za vstop na Madžarsko. Seveda vsi na bodo šli gledat tekme, temveč jih je med njimi mnogo takih, ki bodo raje šli obiskat sorodnike in prijatelje.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

KDAJ BODO OTVORILI otroški vrtec v Pevmi?

Pevmski otroci morajo zaradi pomanjkanja lastnega vrtca na oddaljeno Oslavje

Z zanimanjem smo sledili zadnjemu zasedanju goriškega občinskega sveta, na katerem so svetovalci razpravljali tudi o državnih posojilih, ki naj bi jih v bodočnosti prejela goriška občina za gradnjo več šolskih poslopij. Razumemo potrebe, ki nih ima prebivalstvo v Ločniku, pri Sv. Roku, pri «Madonnini» in v mestu in odobravamo njih zahteve po povih šolskih poslopjih, kjer bi otroci našli primerne prostore za učenje. Toda ne moremo mimo dejstva, da goriška občina že vec let zanemarja naše potrebe na šolskem področju, ki so prav tako pereče. Naši najmlajši morajo v otroški vrtec na Oslavje in morajo hoditi tri četrt ure pa tudi več. Zato se dogaja, da pošiljajo nekatere ne dovolj zavedne matere svoje malčke v italijanski otroški vrtec v Ul. Torriani.

Goriški župan je svetovalcu Pavlinu obljubil, da se bo osebno zanimal za otroški vrtec. Toda danes lahko ugotovimo, da se naša potreba ni upoštevala pri izdelavi spiska šolskih poslopij, ki se bodo gradila v goriški občini s pomočjo državnega posojila. Župan je na ponovno zahtevo našega svetovalca odgovoril, da se za otroški vrtec v Pevmi zanima ustanova, ki vodi otroški vrtec na Oslavju. Toda vse to so za nas samo besede, na papirju pa še nikjer ni zapisano, da bomo deležni tistega, kar najbolj potrebujemo, če hočemo, da bodo naši otroci prišli pripravljeni v osnovno šolo.

Zavlačevanje ustanovitve otroškega vrtca v Pevmi je poskus odvrnitve naših otrok od slovenske šole. S tem, da se onemogoča obisk našim malčkom slovenskega otroškega vrtca, se nujno silijo v italijanskega, ki je pač najbližji. Tako ravnanje je zelo pogodu goriškim šovinistom, ki bi želeli, da se iz naših vasi odstrani vse tisto, kar dokazuje našo narodno pripadnost. Njim niso všeč spomeniki naših padlih junakov in jih hočejo odstraniti z izgovori, ki so za vsakega človeka neutemeljeni in protizakoniti. Predstavniki oblasti se z zavlačevanjem rešitve naše prošnje o ustanovitvi otroškega vrtca postavljajo na stališče vseh tistih sovražnikov slovenske manjšine, ki bi želeli, da bi se mi in naši otroci ponovno vzgajali v duhu propadlega režima. Prav zaradi tega bi bil čas, da tudi naše zahteve končno najdejo mesto in ljudi, ki jih bodo upoštevali, ker si bomo v nasprotnem primeru njihov molk razlagali s sovraštvom in podcenjevanjem predstavnikov oblasti do nas.

—ab

Sladkor in kava proste cone

Jutri 15. t. m. se bo pričelo razdeljevanje sladkorja in kave proste cone za potrošnike iz Sovodenj in Gorice za mesec november. Sladkor: 1.5 kg na osebo na odrezek štev. 23 po 160 lir kg; kava: 0.400 kg surove ali 0.320 kg pražene kave na osebo na odrezek štev. 24. Razdeljevanje se zaključi 30. t. m.

IZ DREKE V BENESKI SLOVENIJI

V Belgiji na delu izgubil življenje

Zelo veliko bi bilo število, če bi sešteli, koliko naših mož je izgubilo življenje po svetu, kamor so šli po košček kruha zase in za svojo družino. Ne bomo povedali, koliko jih je umrlo v Franciji, Belgiji in v drugih državah, ker bi se ob pogledu na tisto število marsikateri materi, ženi ali hčeri utrla solza iz oči; žalostno je to, pa vendar resnično. Stevilnim beneškim Slovencem, ki so izgubili življenje v tujini, se je 4. novembra pridružil tudi komaj 33-letni Vincenc Kukli iz Trušnjega. Kukli Vincenc je šel v Belgijo pred sedmimi leti, delal je v tovarni, kjer ga je zadela smrtna nesreča. Ni mu bilo dano, da bi živel s svojo mlado ženo, s katero se je poročil komaj pred dobrimi 4 meseci. Vincencu naj bo lahka zemlja v tujini.

Doberdobski otroški vrtec bo prišel do svojih prostorov

To mu bo omogočeno z zgraditvijo novih vojašnic

Jutri dopoldne bo slavnostna otvoritev štirih orožniških vojašnic. Najprej bodo predstavniki oblasti prisostvovali otvoritvi novega poslopja pri Sv. Martinu na Krasu, zatem v Doberdobu, Sovodnjah in v Standrežu.

Z otvoritvjo nove vojašnice v Doberdobu bo otroški vrtec dobil na razpolago svoje prostore, s katerimi so doslej razpolagali orožniki, in bo po pravilih omogočen našim malčkom obisk otroškega vrtca.

Pred novim letom je upati, da bodo otvorili tudi carinarnice, ki so še v gradnji.

V Štandrežu so martinovali

Na Martinovo je bilo letos pri nas nenavadno veselo. Zvečer smo se zbrali v prostorih domačega prosvetnega društva «Oton Zupančič», kjer smo prisostvovali izvedbi spevoigre «Zaskrbljena žena». Igra nam je bila zelo všeč in pohvaliti moramo njenega režiserja, ki jo je tudi sam spisal. Zelo razveseljivo dejstvo je bilo, da je prireditvi prisostvovalo veliko število mladine, ki je imela priliko slišati tudi tov. Marinčiča, ki je pripovedoval o zanimivih običajih našega naroda ob martinovanju.

Po igrici smo se veselo zavrteli, mnogi pa so jo mahnili v domače gostilne, kjer je bilo na mizi že novo vino, marsikje pa tudi lovski zrezki.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

V goriški mestni občini je bilo od 7. do 13. novembra 9 rojstev, 10 primerov smrti, 4 oklici in 6 porok.

Rojstva: Maurizio Planiscig, Roberto Scaini, Arianna Pellegrini, Maurizio Degano, Giovanna Palmieri, Silvano Furlan, Elena Lucchesi, Ornella Persolja, Luisa Capotorto.

Smrti: 68-letni železniški upokojenec Ercole Ferrari, 85-letni vojni invalid Giovanni Benedetič, 48-letna gospodinja Maria Bulfoni, 59-letni Eugenio Pividor, 70-letni državni upokojenec Eugenio Cecchetti, 64-letna gospodinja Maria Marussi, vd. Gorjup, 75-letni kovač Antonio Bohore, 71-letni čevljar Francesco Milost, 76-letna gospodinja Caterina Ruzzier, vd. Dervis, 23-letni dijak Livio Toplicar.

Oklici: kmetovalec Leopoldo Marcosig in gospodinja Alba Luin, delavec Augusto Grudina in gospodinja Maria Gabrielcig, uradnik Luciano Visintin in učiteljica Clara Puccini, mizar Enrico Močilnik in delavka Angela Pahor.

Poroke: policijski stražnik Umberto Pigliacampo in gospodinja Giovanna Ronchini, policijski stražnik Natale Longoni in uradnica Iolanda Beggi, trgovec Angelo Bassani in delavka Rosina Silli, zidar Mario Franco in gospodinja Olga Spazzapan, novinar Giovanni Bonzio in uradnica Anastasia Frasconi, agent policije Gino Grandi in gospodinja Agnese Droshig.

Da vam ne zmrznejo vodni števci

Občinska podjetja v Gorici pozivajo vse potrošnike, da zaradi bližajoče se zime obvarujejo vodne števce pred mrazom in ledom s tem, da jih ovijejo s slamo ali čim podobnim in v bolj izpostavljenih krajih, da pustijo teči malo vode čez noč. Obvešča nadalje, da v primeru morebitnih poškodb odgovarja zanje potrošnik sam.

DEZURNA LEKARNA:

Danes posluje ves dan in ponoči lekarna Kuerner, Korzo Italia 4 - tel. 25-76; od 8. do 12.30 pa je dežurna lekarna D'Udine, Ul. Rabatta 18. - tel. 21-24.

Taki ljudje razburjajo duhove!

Kdo bi vedel za obstoj monarhistične stranke na Goriškem, če ne bi njen edini predstavnik v občinskem svetu odv. Karlo Pedroni izkoristil vsake prilike in odprl usta, da so ga že sami svetovalci naveličani poslušali.

Ko so pa pred dnevi monarhisti sklenili, da bodo imeli nekak pokrajinski kongres, so se znašli v velikih skrbeh, kaj bodo na njem govorili. Iz zagate jih je rešil odv. Pedroni, ki je poslal županu interpelacijo, v kateri na podlagi zakonov predlaga odstranitev spomenika v Pevmi in zahteva od župana, naj v prihodnjem proračunu že določi vsoto za odstranitev spomenika, ker je postavljen na javnem prostoru in ker občina za postavitev spomenika ni dala svojega dovoljenja. (Objavljeno v «Piccolo» in «Gazzettino»).

Interpelacija je kongresistom prišla kot mana z neba; ali si mislite, kaj bi na celodnevnem kongresu govorili, če ne bi bilo te resolucije in tistega nesrečnega spomenika, (ki «je v nasprotju z interesi mesta in čustvi meščanov»), ki je bil postavljen žrtvam monarhofašističnih in nacističnih tolp.

Monarhistični sovražniki našega ljudstva so najprej hoteli uničiti naše ljuastvo; sedaj bi radi uničili še spomenik, ki je živa priča njihovih grehov — Spomenik je njihova vest.

Naj povedo, kdaj mislijo končati s svojo zločinsko roboto!

Okradena lastnica kavarne „Alla Posta"

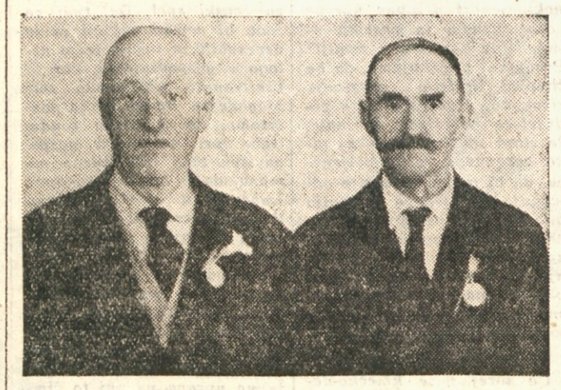
Včeraj je lastnica kavarne «Alla Posta» Rachele Candolo prijavila policiji tatvino 30.000 lir, katere je pustila v blagajni.

Po preiskavi, ki so jo izvršili organi javne varnosti, se je ugotovilo, da so tatovi čakali, da je prejšnji večer gospodinja zaklenila lokal in odšla domov, zatem pa so skozi stranišče vdrli v kavarno. Blagajna lokala je bila zaklenjena, vendar so tatovi vlomili vanjo in odnesli enodnevni zaslužek v znesku 30.000 lir. Policija je začela s preiskavo.

KINO

CORSO. 15: «Mogambo», barvni film, C. Gable in A. Gardner.
VERDI. 15: «Mambo», V. Gassmann in S. Mangano.
CENTRALE. 15: «Drugi časi», V. De Sica in G. Lollobrigida.
VITTORIA. 15: «Trije tatovi», J. C. Pascal in J. Simon.
MODERNO. 15: «Dolina maščevanja», B. Lancaster.

POSLOVILA STA SE OD TOVARNE v kateri sta delala skupno 75 let

Pred dnevi je bila v gostilni Komel na Tržaški cesti skromna prireditev ob slovesu ki sta ga dva najstarejša delavca goriške tovarne leda (SAIF) v Ul. del Carso, dala svojim delovnim tovarišem in podjetju, s katerim so jih vezale najbolj tesne vezi. Jubilanta sta bila 71-letni Jožef Nanut s Tržaške ceste štev. 100 in 71-letni Angelo Margherita iz Podgore. Oba sta tako rekoč zrasla s tovarno, ki je bila ustanovljena leta 1907 in katere lastnik je bil Wital Tanner. Nanut je delal v njej 35 let, Margherita pa 40 let.

Ob tem prijetnem slovesu, kateremu so prisostvovali tudi delovni tovariši obeh upokojencev, je ravnatelj tovarne Antonio Cozzarolo izročil upokojencema v spomin zlato kolajno. Zahvalil se je Josip Nanut z najbolj toplimi besedami, v katerih je želel vsem preostalim delavcem, da bi se čimbolj trudili za uspeh tovarne.

Tudi z naše strani naj prejmeta k temu redkemu jubileju najiskrenejše čestitke z željo, da bi v miru in zadovoljstvu preživljala svoj zasluženi počitek.

V sredo predavanje v Ljudski čitalnici

V sredo 17. t.m. bo ob 20. uri v Ljudski čitalnici predavanje šolskega ravnatelja v pokoju Riharda Orla o njegovih popotnih vtisih. Vabimo k udeležbi.

FRATELLI NASCIMBEN

Smerokazalci

Megleuke in Žarometi

Luči za ev. tablice

Signalne luči

UVOZ IZVOZ

Zaloga električnega pribora in nadomestnih delov za avtomobile

TRST - UL. CORONEO 39 - TEL. 24-955

Kino na Opčinah

predvaja DANES 14. t. m. ob 16. uri in JUTRI 15. t. m. z začetkom ob 18. uri film:

«Povratek Don Camilla»

Nastopata FERNANDEL in GINO CERVI

Ne zamudite izredne prilike in si oglejte ta zanimivi film, ki žanje povsod ogromne uspehe

Pozor!!!

Preden nabaviš štedilnik, obišči tvrdko

KERŽE

ki ti nudi štedilnike vseh vrst, na premog, les, plin in tekoči plin ter električni tok najboljše vrste po najugodnejših cenah s popolnim jamstvom

Zapomni si: tvrdka KERŽE - Trst - Piazza S. Giovanni 1 - tel. štev. 35019

PRODAJA TUDI NA OBROČNO ODPLAČEVANJE

BELTRAM

UVOZ UL. VALDIRIVO št. 3 IZVOZ

TELEFON 36-991

Odpremlja hitro po najnižjih cenah darilne pakete v Jugoslavijo in druge države. Pošiljajo se zdravila, tekstilno blago, šivalni stroji, radijski aparati, harmonike, kolesa, vespe in sploh vse, kar je potrebno.

Tvrdka ima lastno skladišče v prosti luki (Punto franco) 2-a-21. — Obrnite se osebno ali pismeno na naš naslov.

S. KENNEDY

Bil sem s Ku Klux Klanom

45

«Ne bodi preveč prepričan,» je rekel drugi.

«Prepričan sem, da se ukvarja z organiziranjem vojaškega spremstva,» je prerokoval tretji.

V tem casu se je mnogo miličnikov in policajev, med katerimi sem spoznal tudi mnoge kot brate klanovce, prihajalo sem, da bi pomagali pristašem Talmadgeja.

Končno smo slišali besede, ki so vzbujale živčno napetost kot električni tok: «Glejte, Arnall prihala!» Takoj so bila vrata guvernerjeve pisarne zaprta in zaklenjena. Miličniki in uporniki so se postavili pred vrata kot trden zid.

Veliki Ellis Arnall se je naglo sam napotil po stopnicah kapitola. Šel je naravnost proti množici, kot bi je niti ne bilo. Množica je oklevala, nato popustila in mu pustila prost prehod. Arnall je prišel do vrat svoje pisarne in pritisnil na kljuko, kot je to storil vsako jutro. Ko je videl, da so vrata zaklenjena, je krepko potrkal.

Uporniki so tiho mrmrali.

Od znotraj ni prišel nikak odgovor, pa četudi je tudi tam vladalo precejšnje razburjenje.

Arnall je ponovno potrkal in zaropotal s kljuko.

Skupina upornikov in milica so napravili krog okoli njega.

«Guverner Talmadge je zaposlen in vi boste morali čakati na vrsto v sprejemnici, kot vsi drugi navadni državljani,» je rekel Arnallu eden izmed Hummonovih pomočnikov.

Zahtevam vstop v svoj urad!» je rekel Arnall.

Hummonov pomočnik je ponovil svoje besede, a Arnall je še dvakrat zahteval od njega, naj se odstrani.

Več policajev je odpelo torbice svojih revolverjev, a eden je revolver do polovice tudi izvlekel.

Končno se je guverner Arnall obrnil in rekel množici: «Vi ste vsi priče, da so mi odvzeli pravico prihajanja v moj urad!»

Po teh besedah se je prerinil v rotondo kapitola. V sobi za informacije je napravil svojo «pisarno za primer potrebe».

Ko so novinarji od njega zahtevali izjavo, je Arnall rekel.

«Preteklo noč pod zaščito teme so vojaške sile pretendenta ob pomoči ključavničarjev izvršile nacistično akcijo in odstranile ključavnico z vrat mojega urada!» On je nadalje dejal, da Hummonova zahteva temelji samo na dediščini in dodal: «Toda Georgija ni monarhija.» Od časa do časa je označeval Talmadgeja kot uzurpatorja, pretendenta, krivca in parazita.

«V obrambi ustave Georgije stojim sam, brez vojakov, telesne straže, kriminalcev in parazitov,» je dejal gromovito.

Bil sem sredi množice in slišal sem, kako je eden od lopov mrmral drugemu: «Če nas bo še enkrat imenoval kriminalce, bomo šli do njega!»

Ni bilo dvoma, da je Arnall postavil svoje življenje v njihove roke. Klanovci imajo navado, da najprej ubijejo, potem pa včasih obžalujejo, posebno takrat, ko je sovraštvo ojačeno z alkoholom, kot se je to zgodilo to jutro.

Ostali del dneva je šel mimo v veselju. Od časa do časa so metali blizu Arnalla solzilne bombe in male rakete. Proslavljali so svoj uspešni puč, množica je plesala v kapitolu, medtem ko jim je John Carson igral. Pred tridesetimi leti je Carson igral ob podobni svečanosti nad zravnanim telesom Lea Franka, nedolžne žrtve množice, ki ga je linčala. Že zopet se je slišala njegova melodija, antisemitska «balada» «Mary Phagan».

Stevilni udeleženci proslave so si zataknili Ku Klux Klanove izkaznice na svoje klobuke in zadovoljno pozirali pred fotografi.

Ni potrebno reči, da so posli države Georgije prisli zelo hitro v čuden položaj. Tudi Talmadge in Arnall sta izdajala ukaze kot guvernerja države. Neki list v Atlanti je duhovito zapisal: «Na robu mesta v nekem šotoru so neki ljudje imeli tele z dvema glavama — zakaj ne bi vrgli šotor čez kapitol in pobirali po dva dolarja od ljudi, ki bi želeli videti dvoglavo državo?»

KRIZA V GEORGIJI

Kakor v drugih stvareh, je kriza, v kateri se je znašla država, vse bolj kazala Hummonove prste. Enkrat se je oglasil v radiu države Georgije, da bi zasmehoval Arnallovo «trditev», da je guverner. Hummon je dejal besno: V New York Cityju je neki nigger, ki se imenuje Father Divine (božanski oče — op. ur.), ki misli, da je bog, toda to ga še ne dela boga.»

Medtem ko so organizatorji državnega udara konsolidirali svojo oblast, se je vsa reakcija začela z akcijo v Georgiji. Toda odgovarjali so tudi črnci in parafrazirali znamenite reklamne črke tovarne tobaka Lucky Strike — «LS-MFT» (Lucky Strike Means Fine Tobacco) — (Lucky Strike pomeni fini tobak — op. ur.) v «Lord Save Me From Talmadge» (bog reši me Talmadgeja). Studenti iz vse države so se zbirali okrog kapitola in protestirali zaradi Talmadgejeve diktature. Neka organizacija, ki se je imenovala «Razburjeni državljani Georgije», je začela organizirati protestne mitinge, a pristaši Talmadgeja so odgovorili z organizacijo «Razburjeni beli državljani Georgije». Veliki Zmaj Green je ukazal kluksarjem, naj bodo «pripravljeni na nevšečnosti».

V tem času je Arnall imenoval drugega pomočnika namesto Griffina. Tako sta poleg dveh guvernerjev obstajala tudi dva njuna pomočnika, ki sta bila zaposlena z ukazovanjem in razveljavljanjem ukazov svojega tekmeca. Na ta način so bile pred skladišči orožja straže, ki sta jih posiljala oba. Ko je Južno Georgijo zadela nesreča s poplavo, se je najprej razvila borba za to, kateri pomočnik naj izdaja ukaze. Končno niso poslali nikakršne pomoči.

ENA DRŽAVA — DVA GUVERNERJA

Mnogo se je pripovedovalo, da bi se Stric Sam lahko vmešal v resitev georgijske krize. Ustava ZDA pravi, da mora federalna vlada zajamčiti «republikansko obliko vladavine» v vsaki državi. Toda niti ob največji domišljiji ne bi mogli reči, da je režim, ki so ga ustvarili s 697 glasovi v prid Hummona, človeka, ki mu je dana oblast s pomočjo puča, bil republikanski. V ameriški zgodovini se je že nekoč dogodil podoben primer, ko sta leta 1874 dva človeka istočasno izjavila, da sta guvernerja države Arkansas. V tem položaju je prisel na sceno predsednik ZDA Ulysses S. Grant, ki je zajamčil delo.

(Nadaljevanje sledi)

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO ULICA MONTECCHI št. 6, III nad — Telefon številka 93-808 in 94-638 — Poštni predal 502 — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20 — Telefonska številka 37-338 — OGLASI: od 8. do 12.30 in od 15 - 18 — Tel. 37-338 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60 finančno upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov bo 25 din. — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podružn. Gorica Ul. S. Pellico 1-II Tel. 33-82 — Rokopisi se ne vračajo.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: izvod 20, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11-5374 — Za FLRJ: Agencija demokratičnega tiska, Ljubljana, Stritarjeva 3-I., tel. 21-928 tek. račun pri Narodni banki v Ljubljani 604 - T. 375 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. ZOZ - Trst